

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre ..... 24 korona.
Egy hónap ..... 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre ..... 26 korona.
Egy hónap ..... 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:

4-hetes pótló sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Nyilttér sora 40 fillér

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és eszaki egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 867.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

Arad, 1903.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
Staubert József.

Szombat, október 10.

Mai számunk főbb közleményei:

- Vezérelkek: Vizvezeték, angolok nélkül.
- Magyarulató katonai lap.
- Lipót Szalvator főherceg léghajón.
- Andrássy és Tisza.
- A szegedi botrány.
- Leleplezett kártyabarlang.
- A kislejtel monstre pör.
- Megváltott vezérkari százados.
- Aradmegye költségvetése.
- Ki parancsol ebben a hazában?
- Tárca: Csemegi Károly művel. Irta: Gyomai Zsigmond dr.
- Csarnok: Az Őrnagy leánya. Irta: Abonyi Á.

Vizvezeték, angolok nélkül.

Arad, október 9.

Nem kell Drezdába mennünk, hogy ott, az előrehaladott nyugat példái mutassák meg nekünk, mennyire botorul és könnyelműen jártunk el egyes dolgainkban. Hogy mennyire a balekjai vagyunk egyes vállalatoknak, amelyekkel a közérdek megóvására szerződésbe léptünk. Város-szomszédaink, a legközelebb állók, adnak nekünk ehhez élő adatokat. Azok a városok, amelyek valamivel több óvatossággal és előrelátással, nem a vállalatoknak, de a közönségnek kedvezve rendezték el az ilyen ügyeket.

A mialatt viz-vitáinkkal egyre terjedőbbek lesznek a város bizottsági ülésai, s a vizárok leszállítását követelő felszólá-

ásokra a társulat egyszerű vállvonogatással felel, érdemes, hogy figyelemmel kísérjük: mint valósítja meg a maga vizvezetékét szomszédunk, Szeged városa.

Első sorban is a vizvezetékét maga készített el, — miután nem vallja Arad nézetét, hogy ahhoz angolok, vagy más rendű vállalkozók, akik a vállalatba fektetett tőke kétszeresét akarják megnyerni: föltétlenül szükségesek. A város a vizvezetékét házilag csináltatja és ugyancsak házi kezelésben fogja fenntartani, amiből előre kiviláglik, hogy közönsége a vizet sokkal olcsóbban fogja kapni, mint ahogy nekünk azt a vállalat — néha tiszta, néha zavaros állapotban — kegyeskedik adni.

Ennek illusztrálására vessük egy kissé össze a szegedi vizvezetékét az aradival. A szegedi vizvezeték összes költségei, a megtartott árlejtés eredménye szerint 788,198 koronát tettek ki. Ebben minden benn van. A szegedi vizvezeték jóval nagyobb méretű, mint az aradi; először is a vizet hét ártézi kut szolgáltatja; a szegedi vizvezeték összes csőhosszúsága 53 kilométer, az aradié 22—24 kilométer. A szegedi viztorony tartója eze. köbméter viz befogadására szolgál, az aradié jóval kevesebb. Maga a terület is nagyobb: a ki Szegeden ismerős megítélheti, milyen nagy helyet fog be a vizvezeték, amelynek hálózata a Tisza Lajos-köruttra, a nagy- (berlini, párisi, londoni stb.) köruttra, az

azokba futó sugárutakra, s ezek összes mellékutcaira kiterjed.

Mindazonáltal, hogy a szegedi vizvezeték jóval nagyobb kiterjedésű, mint az aradi, vegyük úgy, mintha ez azzal egyforma volna. Tehát az árlejtés eredményét tekintve, az angoloknak az aradi vizvezeték se kerülhetett többre nyolcszáz-ezer koronánál. Igaz: az aradi vizvezetéknek szűrője is van s a szegedinek meg nincs. Ez a szűrő tudomásunk szerint harminc-negyvenezer forintba került de épp ezt fizettük mi meg a dupla viz-árral. Szóval: nyolcszáz-ezer korona, kerek számban. Az angolok ezt csaknem megháromszorozták, és azt kinevezték, két millió koronával, alap-tökének. A vizvezeteki társulat, a mérlegek szerint évente körülbelül hatvanezer koronát jövedelmez. A társulat pedig azt mondja: miután ez az összeg az alap-tökének csak három százaléka, ami igen sovány dividenda, — beláthatod publikum, hogy én semmiesetre se szállíthatom le a vizárat, ha csak azt nem akarom, hogy a csöveimet, meg a viztoronyt ellicitálják tőlem. A város pedig, amelyet a kizsákmányolt közönség sürget a vizvezeték megváltására, azt mondja: nem merem, mert a vállalat csak három percentet hoz. A takaréokban többet hoz a pénz.

Hanem ez a három percent valójában nem három, hanem hat, sőt hét percent is. Ha az angolok csak a tisztességes,

Csemegi Károly művei.

Irta: Gyomai Zsigmond dr.

A Csemegi Károly dicsőségének egy nagy része Aradhoz fűződik, azt hisszük, hogy már ez okból is nagy érdeklődéssel viseltetik az aradi közönség Csemegi Károly személye iránt. Csemegi mint Őrnagy vett részt a szabadságharcban s ennek leverése után a temesvári fogságban félelmi fogságot szenvedett. Kiszabadulásakor Aradon nyitott ügyvédi irodát s itt érte 1867-ben az akkori igazságügyminiszter kitüntető felszólítása, hogy lépjen be az igazságügyminiszteriumba s vegyen részt a codificatio nagy munkájában. Csemegi, habár — miután aradi ügyvédi irodája igen jövedelmező volt — nagy anyagi áldozatot hozott, feloszlatta irodáját és mint tb. osztálytanácsos lépett a miniszteriumba, a hol csakhamar államtitkárrá lépett elő. 1879-ben kuriai tanácselnök lett, mely állásából 1893-ban vonult nyugalomba. 1899-ben halt meg, a nélkül hogy azóta találkozott volna a büntetőjogászok között valaki, ki képes volna Csemegi örökségét átvenni.

Hogy minő jelentékeny volt a hatás, melyet Csemegi gyakorolt, kietszik abból, hogy még halála után is, a mi ritkaság számba megy mert rendszerint csak az élőt dicsőítik, akadt egy lelkes csoport, mely az ő emlékét megörökíteni törekedett. E lelkesedés első eredménye gyanánt született meg a monumentális síremlék, melyet 1902. október 26-án lepleztek le a budapesti kerépesi-uti temetőben. A síremlék Donáth Gyula szobrász műve, kinek ez egyik legjobb alkotása. A síremléken Justitia (egy

bájos nő alak) inspirálja Csemegit féművének: a büntető törvénykönyvnek megalkotására.

Tehát már márványból készült emlék hirdeti Csemegi dicsőségét. Azonban márványnál maradandóbb az az emlék, a melyet Csemegi maga alkotott magának műveiben és Csemegi tisztelőinek leghőbb vágya az volt, hogy e művek egy kötetbe gyűjtve megjelenhessenek. A Jogállam című folyóirat, mely 1902-ben a halála után indult meg, de melynek eszméjét Csemegi Károly vetette fel, folyton sürgette e művek kiadását és Csemegi több nagyjértékű dolgozatának közreadásával nagy mértékben hozzájárult az eszme megvalósításához. Csemegi Károly özvegye 1902-ben a Jogállam két szerkesztőjét, Edvi Illés Károlyt és e sorok íróját bizta meg, hogy férjének irodalmi műveit összegyűjtsék és sajtó alá rendezzék.

A nagy munka immár befejezéséhez közeleg. Nemcsak az egész anyag van már együtt és nyert feldolgozást, hanem az ige testet öltött: az első kötet már ki van nyomva, és a második kötet is kikerül e hónap végén a sajtó alól. * E sorokban pedig tájékoztatni óhajtom a közönséget, hogy mit fog tartalmazni a két nagy kötet, melyt csak e monumentális munka megjelenése után ítéltető meg Csemegi Károly valódi nagyságában.

A 60 ívet tartalmazó nagy mű két kötetre oszlik. Az első kötet Csemegi közjogi és publicisztikai dolgozatait tartalmazza. E kötetben oly dolgozatok is vannak felveve, a melyek

* A nagyterjedelmű mű kiadására a Franklin-Társulat vállalkozott és a mű jelentőségéhez méltó kiállításban részesítette.

eddig még sehol sem jelentek meg. Ez első kötetben a következő nagyjértékű tanulmányok foglalnak helyet:

1. *Codificatio vagy unificatio.* Ez a cikksorozat szerző eredeti kéziratából van lenyomatva. Egyelőre nem sikerült megállapítani, hogy mely lapban vagy folyóiratban jelent meg; tartalma azonban arra vall, hogy Csemegi az 1861. év elején kezdte meg e cikket és hogy azt március hónap elején fejezte be.

2. *A nemzetiségi kérdés a jelen és a jövő szempontjából.* E röpirat Ráth Mór kiadásában jelent meg az 1861. évi április 21-től augusztus 22-ig tartott országgyűlés vége felé vagy befejezése után. Megírására alkalmul az szolgál, hogy a bécsi kormány a magyarországi nemzetiségeket ez időben is a magyar nemzet ellen igyekezett felhasználni.

3. *A kir. kuria és az alkotmány.* E cikksorozat a „Magyarország“-ban jelent meg 1861-ben. Az 1861. évi országgyűlésnek aug. 22-én történt szétoszlata után ugyanis Forgách Antal gr. udvari kancellár és Pálffy Mór katonai kormányzó vették át Magyarország igazgatását. Az ekkor életbe lépett provisorium alatt a megyei és városi bizottságokat ép úgy szétoszlatták, mint az országgyűlést. A megyék élére kir. biztosokat állítottak, a kik a megyéket és megyei bíróságokat önhatalmulag újra szervezték. A kir. kuria (akkor hétszemélyes tábla) Apponyi György gr. országbíró vezetése alatt tovább működött s Apponyi Forgáchnál kieszközölte legalább azt, hogy az orsz. bírói értekezlet megállapításai érvényben hagyassanak. Folyamatosan volt azonban az abszolutisztikus ren-

polgári haszonnal állapítják meg, a költségek után alaptőkéjüket, akkor a jövedelem ennyit jelentene százalékokban. Ha a szegedi nagyobb méretű és kiterjedésű vízvezeték 800,000 koronába kerül, amelyben *benn van már a vállalkozók haszna is*: az aradi semmi esetre se kerülhetett többbe az összes munkálatokat egymagukban végző angoloknak. Ekként pedig akkor se lettek volna tulságos szerények, ha az alaptőkét, amely csak fiktiiv valami volt, *egy millió koronára tették volna*. Az osztalék, 60,000 koronájával számítva, már így is *hat százalékot tett volna ki*, azonban bizonyos, hogy elérte volna a *hetet is*. Szóval: az osztalék százaléka meghaladta volna azt a mértéket, a melynél, a várossal kötött szerződés értelmében, a *vízárakat le kellett volna már szállítani*. Csak hogy ennek vették elejét, a mi bőrünkre, az angolok a két milliós alaptőkével. Ezért fizetjük mi méregdrágán a vizet és nézhetjük irigykedve, hogy mennyire *okosodtak a mi kárunkon más városok*, legujabban Szeged is.

De kétségtelen, hogy a vízvezetési vállalat és a közönség között már annyira kiélesedett az ellentét, hogy azt a társulat se nézheti az eddigi rideg szemüvegen. A fönebb vázolt összehasonlításnak meggyőző ereje bizonyítja, hogy nekik áldozatukba egyáltalán nem kerülne egy csöpp méltányosság, a melylyel most annyira fukarkodnak. Ha nem akarják, nincs egyéb hátra, mint hogy a város csakugyan *váltsa meg a vízvezetékét*. Arról azonban ne álmodjanak Mayer John Franke és társai, a kik az aradi vízvezetési vállalatot a kezükben tartják, hogy a város a részvényeket névértékükben fogja megvenni, egy hat-nyolcszáz ezer koronás dolgot két millióval fizetvén meg. Elégedjenek meg azzal a haszonnal, a mely hat-nyolc év óta a kasszáikba folyt: a város csak annyiért veheti át a vízvezetékét, a mennyit ér. És ha csak annyit fog érte fizetni; akkor a város nem veszít a pénzén és e mellett, minthogy az

adminisztráció kiadásai a városi kezelésben jóval kisebbek, a közönségnek jóval olcsóbb áron adhatja a vizet. A város maga lesz a gazdája ennek a közszolgáltatásra hivatott intézménynek és a közönség nem fog magán-vállalat önkényétől függeni.

Lipót Szalvator főherceg léghajón

(A párisi aeroklub vendégei.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 9.

Lipót Szalvator főherceg, felesége, Blanka főhercegnő és lányai Mária Immakulata, valamint Margit főhercegnő ma a párisi aeroklub vendégei voltak.

Lipót Szalvator délben jelent meg feleségével az aeroklubban, mely St.-Cloud-ban ült fel tanyát. Itt De Dion elnök fogadta a főherceget és a pavillonban felterített asztalhoz kísérte. A négy felszállásra elkészített léggömbbel szemben van a falusiasan egyszerű pavillon. Az asztal gazdagon volt díszítve virágokkal. A pavillon terraszán Rácz cigányprimás magyar nótákat és keringőket játszott. A főhercegnővel jött ennek bátyja, Don Jayme de Bourbon herceg is. A reggelin részt vettek de Dion márki, de la Vaulx Henri gróf, de Saint-Victor Castillon, Contades Arnold, Korvin, a bécsi léghajóosztály főhadnagya, Bonaparte Roland herceg, Eiffel mérnök, a híres torony építője, Deutsch de la Meurthe, Guglieminetti dr., Villalongna spanyol márki, Balsan és Besancon léghajósok Vilmorin és felesége, Faure Jacques.

A pezsgőnél de Dion márki rövid tószót mondott. Köszönetet mondott a főhercegnek megjelenéséért és azért az érdeklődésért, melylyel a léghajó-sport iránt viseltetik. Azután így végezte:

— Mint a francia kamara tagja, poharamat Ferenc József király egészségére ürítem!

Lipót Szalvator főherceg ezt néhány szóval megköszönte. Ezzel asztalt bontottak, a főherceg és felesége rövid cerecet tartott. Az osztrák-magyar követség részéről a főhercegi pár üdvözlésére megjelentek Kinski Károly gróf nagykö-

vet, Herberstein gróf katonai attasé és Mittag követségi titkár. A főherceg ezután Deutsch de la Meurthe-tel a szinbe ment, ahol fel volt állítva az a kormányozható óriás gömb, melyet Deutsch készítettett.

Az érdekes jármű megtekintése után, melyet még az ősszel feleeresztenek, a léghajósok felszálltak a sorban álló négy léghajóra. A felszállás tudományos értékéből sokat veszített azáltal, hogy nem úgy, mint tervezték, a kettes gömbön történt a felszállás, hanem közönséges gömbön.

Déliután négy óra volt, mikor a léghajósok beszálltak. Lipót Szalvator az utolsó gömbön szállott föl. Előbb végigakarta nézni a másik három gömb felszállását.

A főherceg de la Vaulx gróffal és Korvin főhadnaggyal a „Centauré” léggömbre szállott fel. Blanka főhercegnő közeledett a léggömbhöz és elbucszott a főhercegtől.

A főherceg csak ma kötött ki Lübeck mellett tízenégy órai légiút után.

Magyarfaló katonai lap.

(Kitértés egy kaszinóból.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 9.

Hogy a hadsereg és a magyarság között az ellenségeskedés minél nagyobb legyen, arról a katonai lapok sajtója is gondoskodik. A szegedi koszorú-levél-írók, Struchly kapitánynak és Formanek főhadnagynak szelleme nyilatkozik meg a katonai lapokban, a melyek magyargyalázó cikkekben fejlesztik a stratégiát uniformisos olvasóik körében.

A civilek között persze erről alig vesznek tudomást. Most annak révén veszünk hírt róla, hogy a debreceni kaszinóban, a melynek asztalaira egy ily szaklap járni szokott, ki akarják azt tiltani a magyarok ellen intézett ocsmány támadása miatt.

A Bécsben megjelenő *Armees-Zeitung* című katonai lap egyik legutóbbi számának tárcarovatában az osztrák császárt dicsőítő verset közöl, melyben a magyarokat „*frech*”-nek (szemtelennek) nevezi. Ezt a lapot, a katonaisztereket kivéve, a debreceni kaszinóban, nem igen

deledek egész sorozatának kibocsajtása, köztük az 1852-ik évi osztr. sajtó rendtartása. Felmerült tehát az a kérdés, hogy minő állást foglaljon el a kir. kuria e törvénytelen rendelkezések szemben. Ez szolgált alkalmul e hazafias cikksorozat megírására.

4. *A büntető törvények és a bíróság.* E cikksorozat, — mely ugyancsak a „Magyarország” 1861-ik évi számában jelent meg — ugyszólván folytatása és kiegészítése „A kir. kuria és az alkotmány” című cikknek. Csemegi ebben okt. végén figyelmeztette a kir. kuriát, hogy ne ismerje el törvényes bíróságnak a kir. biztosok által szervezett megyei és városi törvényszékeket, s ne alkalmazza a törvénytelen rendelkezéseket. E cikk megjelenése után nov. 5-én országos katonai bíróságokat állítottak fel, a melyek a katonai büntetőtörvénykönyv alapján ítélték, egyszersmind pedig újabb törvényellenes rendelkezéseket bocsájtottak ki. Ez szolgált okul arra, hogy Csemegi a jelen cikksorozatát is megírta és közzétette.

5. *Közigazgatás és törvénykezés.* E tanulmány 1862-ben keletkezett és természetesen továbbszövése azoknak az eszméknek, a melyek „a büntetőtörvények és a bíróság” c. cikkben kifejeztettek. Itt már tüzetesen kifejti azokat az okokat, a melyek a közigazgatásnak az igazságszolgáltatástól való elválasztását szükségessé teszik; e fejtegetések sulypontja azonban mégsem ez, hanem a közszabadság érdekében támasztott az a követelmény, hogy a magánosok jogán esett minden sérelem, tehát a közigazgatási hatóságok által okozott sérelmek is, a független bíróság által orvosoltassanak. Ebben látja Csemegi a jogállam legfőbb attributumát.

6. *A jogvesztés elmélete és az államjog.* Megjelent a „Magyarország” 1862-ik májusi és júniusi számaiban. Mikor a magyar országgyűlés 1861. évi aug. 22-én a Deák Ferenc által szerkesztett óvás mellett szétosztott, ezt a ténnyt Schmerling aug. 23-án azzal jelentette be a Reichsrathnak, hogy Magyarország, midőn a perszonális unio terére lépve, az új alaptörvényeknek (októberi diploma és februári patens) ellenszegült: oly vésztes tőrre lépett, a melyből nem menekülhet. Innen kezdődik tulajdonképen a jogvesztés elmélete, a melyet a centralisták Magyarországgal szemben felállítottak, s a melyet az osztrák sajtó a legmesterkélebb módon s a fanatikus gyűlölet hangján kiszínezett. Ez szolgált okul arra, hogy Csemegi már az 1862. év elején megírta és közzétette „A jogvesztés elméletéről” szóló e nagyértékű cikksorozatát.

7. *A politika és esküdtszék.* Csemegi e dolgozatában, melynek megjelenési helyét és idejét nem sikerült megállapítani, de a mely valószínűleg a 60-as évek elején íratott, az esküdtszék, mint jogintézmény lelkes hívének vallotta magát. Az esküdtszéket azonban kapcsolatba hozta a politikai viszonyokkal, mert a történet azt tanítja, hogy a hol a reakció felütötte fejét: ott az esküdtszéki intézményt is eltörölték, — ellenben a közszabadságra kedvező politikai viszonyok az esküdtszékre nézve is kedvezők voltak.

8. *A hatalom — jog?* Megjelent a „Törvényszéki csarnok” 1866. évi folyamában. E tanulmány közzétételét Szokolay István, a „Törvényszéki Csarnok” akkori szerkesztője a következő megjegyzéssel kezdte meg: „Nem mulaszthatjuk el őszinte örömmel kifejezni, hogy

törvénytudóink egyik legkitünőbbjét, ki eddigi munkálatával külföldön is figyelmet keltett, a punk számára megnyertük, mi annál becsebb, mert munkásságát tisztán a magyar tudományosság terjesztése iránti nemes érdeklődésből ajánlotta fel. Egyszersmind sajnálkozásunkat kell nyilvánítanunk a felett, hogy e jeles jogtudósunk a képviselőházba be nem jutott, hol a codificatio munkájában, melyre kevés valódi szakképesség találtatik, és a mely neki számos évek óta tanulmánya főtárgyául szolgált, kitünő munkásságot fejthetne ki.”

9. *Törvénytudó a múlt század 60-as éveiből való kéziratokból.* I. Tennivalók az ország regenerálása érdekében. II. A szabadságharc vértanúiról. III. A nemzetiségek és a közszabadság.

10. *Emlékirat Rauch Levin bárónak, Horvát-Szlavon és Dalmátország volt bánjának, Mrazovics Mátyás ellen indított sajtópöre tárgyában.*

11. *Az államszerződészek aktiválása, különös tekintettel az 1856. évi párisi és az 1871. évi londoni szerződésekre.* Szilágy József miniszterelnök megbízásából az 1873. évben készült jogi vélemény.

12. *A közjog a büntető eljárásban és a képviselői immunitás.* Megjelent a „Nemzet” 1882. évi folyamában. Ez értekezés a Csemegi által készített és 1882-ben kinyomatott büntető eljárás tervezetének megokolásából való.

13. *A jogászok és a jogászat helyzete hazánkban.* Megjelent a „Jog” 1885. évi 1. számában. Ez értekezés keletkezésére az szolgált alkalmul, hogy az 1885. évben megindított „Jog” című jogtudományi hetilap szerkesztője fölkererte Csemegit a bevezető cikk megírására.

olvassa senki. Véletlenül azonban azt a számát, melyben a magyar nemzetet gyalázó verse megjelent, több polgár is elolvasta és meobtránozással dobta félre piszkolódó verséért. A vers tartalma nagy meobtránozást keltett a kaszinó-tagok körében és mozgalom indult, hogy a mosdatlan száju „Armee-Zeitung“-ot kitiltsák.

A vers olvasása után egy kaszinó tag az indítványkönyvbe szószerint a következő indítványt írta:

„Az Armee-Zeitung“ 1903. évi 89-iki számában verses közlemény jelent meg, melynek 2-ik strófájában a következő kitétel van:

„Und sie es wagten
Frech zu rüsseln“

(És még merészeltek szemtelenül orrolni.)

Ez a kifejezés a közlemény további részéből következtetve elmagyarázhatatlanul ránk, magyarokra vonatkozik, tehát a *frech* szó is.

Azért indítványozzuk, hogy nevezett lap a kaszinóból *egyszer s mindenkorra kitiltsák* és kiadóhivatala értesíttessék, hogy már a következő példányra sem reflektál a kaszinó.
Debrecen, 1903. szeptember 30.

Az első aláírást követte a második, harmadik és tegnapig huszonnyolc kaszinói tag írta alá a fenti indítványt.

A debreceni kaszinó nagyon helyesen teszi, ha a magyargyalázó lapot kitiltja. Nem kell ugyan attól tartani, hogy az Armee-Zeitung verseiből valami nagyobb veszedelem támad, — de ha a tiszturak mulattatására a magyarokat leköpdösik, maradjon ez a mulatság egészen a tiszturak körében.

TÁVIRATOK

Francia angol szerződés.

New-York, október 9. Az *Associated Presse* párisi levelezője mértékadó forrásából állítólag úgy értesül, hogy Franciaország és Nagy-Británia között megegyezés jött létre egy általános választott bírósági szerződés határozatait illetőleg. A választott bírósági szerződés összes fontos pontjai szabályozva vannak. Csak még az aláírásra vonatkozó kevésbé fontos részleteket illető megegyezés van hátra.

Oroszország és Japán.

Páris, október 9. A *Patrie* egy munkatársának *Darmstadtban* a *Britannia* fogadóban alkalma volt *Sovienskiivel*, a cár főszertartásmesterével beszélnie, aki azt mondta, hogy gróf Lamsdorff külügyminiszter szerint Japán követeléseit teljesíthetlenné s ezért Japán készül Oroszország ellen. A háboru elkerülhetetlen.

A szegedi botrány.

(A kecskeméti koszorúja.)

— Az *Aradi Közlöny* tudósítójától. —

Arad, október 9.

Szegeden már minden csendes; a kecskeméti koszorúját, a melyet a katonai merénylet által meggyalázott szoborra hoztak, minden ünnepesség mellőzésével helyezték el. Kerülnek mindent, a mi új tüntetésre adhatna alkalmat. Ma különben megalakult a bizottság, a mely a botrány ügyében a vizsgálót megartja. A mai eseményekről a következő távirati tudósítást veszszük:

Kállay Albert szegedi főispán ma kijelentette, hogy az események ügyében a *katonaság*, a *belügyminiszterium* és *Szeged város* képviselőiből álló *vegyes bizottság* fog összeülni a vizsgálat megejtése végett.

Kecskemétről, a mint megírtuk, távirat érkezett Szeged városához, hogy ma délben *Kecskemétről* koszorut hoznak Szegedre, hogy azt a *Kossuth-szobron* elhelyezzék. *Kecskemét város* polgármestere erre vonatkozólag táviratot intézett a szegedi tanácshoz, tudatván, hogy a koszorut *Kecskemét tanácsának és hatóságának beleegyezése és tudta nélkül* viszik Szegedre és ahhoz a tanácsnak *semmi köze*.

Délben megérkezett *Kecskemétről* a hat tagú küldöttség, a mely a koszorut hozta. A küldöttség azért olvadt le ily kis számba, mert attól tartottak, hogy tüntetések lesznek. A küldöttség csendben vonult le a városba. Kocsin hozták a gyönyörű koszorut. A szobornál is minden csendben, zajos aktus nélkül helyezték el a koszorut, a melynek szallagján ez a felírás volt:

Szent kegyelettel —

*Kecskemét népe és azok, a kik tiltva imádják
dicső emlékedet*

1903. október 9.

A szobor körül nagy sokaság gyült össze, a mely lelkesen megéltézte a kecskeméti-eket. Rendzavarás nem történt.

A *Kossuth-szoborról* elhurcolt koszorú még mindig a közösek kaszárnyájában van. *Dominik* százados, amikor visszatért a *Klauszál-térről*, jelentést tett a parancs teljesítéséről *Olbert* ezredesnek, aki a koszorut a *tiszti ügyeleti-szobába* helyezte el.

Ott hever már három napja a nevezetes koszorú, amelynek megtekintésére sorra járnak a tisztek. Még *Csallány* vezérőrnagy is érdeklődött a koszorú iránt. Tegnap kocsin a *M. stéri* kaszárnyába ment és megtekintette a *báberkoszorút*.

Az ezred tisztikarában van néhány cseh-német tiszt is. Ezek összegyűltek a kaszárnya ügyeleti-szobában, nézegették a koszorút és rossz, idegen kiejtéssel olvasgatták le a háromszínű szalagról az aranybetűs fölírást.

Egy szegedi lap megerősíti azt a hírt, hogy *Kállay* Albert főispán és *Csallány* tábornok a merénylet elkövetésének napján tanácskoztak a dolgok fölött.

Maga *Csallány* tábornok jelentette ki ezt is egy újságíró előtt tett tegnapi nyilatkozatában. Az újságíró bátor volt megkérdezni, hogy mi körül forgott és milyen eredményvel a tanácskozás?

Erre a tábornok ur rövid gondolkodás után csak ennyit felelt:

— E tárgyban sziveskedjék a főispán urhoz fordulni, ő közölheti önrel, amit jónak lát.

Tehát tanácskozás előzte meg a politikai és katonai hatóságok fejei közt a kedden délutáni koszorú-letéptést. De abból, amit diplomatikus tartózkodással egy-egy szóval a nyilatkozatához fűzve mondott erről az újságíró előtt a tábornok ur, nyilvánvaló, hogy *nem voltak* a kedden déli tanácskozáson *egy véleményen* ő és a főispán.

Ujabb távirat jelenti Szegedről: A katonáknak ma megengedték, hogy a városba me-

Csemegi „Nyit levél a „Jog“ szerkesztőjéhez“ cím alatt írta meg és tette közzé a kívánt cikket.

14. *Kálmán király törvénye a házasságkötésről*. Kiadatlan kézirat az 1898. évből. E jogtörténeti tanulmány megírására az szolgált alkalomul, hogy a házasságról szóló törvény országgyűlési tárgyalásakor *Eötvös Károly* a képviselőházban azt mondta egyik beszédében, hogy a házasságkötés szabályozását már *Kálmán király* a világi törvényhozás körébe vonta, a mennyiben arról *II. decr. 15.* fejezetében rendelkezett. Minthogy az országgyűlésen ez állítás észrevétel nélkül maradt, Csemegi tudományos lelkiismerete arra sarkalta, hogy e kérdést a napi sajtóban szóvá tegye. E csebből egy nagy terjedelmű dolgozatban kifejtette, hogy *Kálmán király decretuma* nem szabályozta a házassági jogot, hanem ennek az egyházi zsinat által már előbb megállapított és kötelező szabályozását a polgári törvény erejével látta el. Ez a dolgozat azonban tudományos módszerénél és nagy terjedelménél fogva nem lévén alkalmas arra, hogy napi lapban közöltessék: *Edvi Illés Károly*, mint Csemegi egyik legbizalmasabb embere, rövidebb cikket írt abból, a mely a „*Budapesti Hirlap*“-ban jelent meg. *Eötvös* az „*Egyetértés*“-ben nagy elmésséggel válaszolt a cikkre s lőrebocsátva, hogy ismeretlen ellenfelét „*alaposan kitanítja*“: ezuttal is fenntartotta korábbi állítását, a melyet még azzal toldott meg, hogy *Kálmán király kérdéses decretuma* a vencesenlő országgyűlésen hozott. E válasza irta meg Csemegi jelen tanulmányát.

15. *Az egyházi holtkés a magyar törvények szerint*. Előadatott a *Magyar Jogászegyesület*

1896. dec. 5-én tartott teljes ülésében. Ez értekezletre a kir. kuria 63. sz. magánjogi döntvénye szolgált alkalmul. Ebben kimondotta a kuria, hogy a holtkés törvények az ősiség intézményével s az ősiségi törvényekkel együtt hatályukat veszítették. Csemegi előadásával, legáltalában a jogászvilág előtt, a kérdés el volt döntve. Csemegi világos fejtegetései után ma már egyetlen magyar jogász sem kételkedik abban, hogy a kuria 63. sz. döntvénye teljesen téves.

Az első kötet második részét Csemegi jogászegyleti elnöki beszédei foglalják el. A Magyar Jogászegyesületnek 1880. óta 1898-ig Csemegi Károly az egyesület tulajdonképeni megalapítója, volt elnöke. A Jogászegyesület teljes ülésén, ha egészségi okok nem akadályozták, Csemegi elnökölt. Ilyenkor a felolvasó után vagy a vitaközös végén rendszerint összefoglaló és irányító záró beszédet mondott, a mely nem egyszer markáns vonásokkal világított meg egy-egy elvi kérdést és mindenkor a jog és az igazság szeretetétől volt áthatva. E záróbeszédnek egy része foglalja el az első kötet második felét. Habár e beszédnek rögtönzések voltak, a minek nyoma itt-ott meg is látszik, a bennük rejlő eszméknél és nemes iránynál fogva mégis méltók arra, hogy Csemegi Károly művei között helyet foglaljanak.

A szintén 80 ívet kitevő második kötet tartalmát csak főbb vonásaiban ismertetjük, mivel az a nagy közönséget kevésbé, hanem első sorban a jogászokat érdekli. A kötet Csemegi főművének, a büntető törvénykönyvnek indoklását tartalmazza, a melyet tudvalevőleg az első betűtől az utolsóig Csemegi maga írt, ha-

bár egy bizottság volt is kiküldve annak elkészítésére. E miniszteri indoklás a kötetben *feldolgozva*, azaz címekkel ellátva található, úgy, hogy csupa monografiát látunk a büntetőjog főbb kérdéseiről, mert e kötetbe csakis a miniszteri indoklás lényegesebb része lett fővéve. Nagy szolgálatot véltünk ezzel tenni a jogász közönségnek, mert a *Lőw Tóbiás-féle* anyaggyűjtemény, mely e miniszteri indoklást tartalmazza, ma már nem kapható és így teljesen hozzáférhetetlen. A miniszteri indoklás megfelelő helyeire beiktattuk azokat a nagyobb büntetőjogi tanulmányokat, a melyek Csemegitől részint a „*Magyar Igazságügy*“, részint a „*Büntetőjog Tára*“ és más folyóiratokban megjelentek. Így kiemeljük az „*Egység és többség*“ és a „*Correctionalisatio*“ című nagyértékű dolgozatokat. E kötet második részét pedig a Csemegi által készített és 1882-ben kinyomatott büntető eljárás tervezetének, megokolásának főbb részait — szintén monographiaszerűleg feldolgozva — tartalmazza.

Mindkét kötetet, ott, ahol szükségesnek láttuk, jegyzetekkel láttuk el; az egyes értekezések előtt elmondottuk, mi szolgáltatott alkalmat azok megírására és megvilágítottuk a kört, a melyben ez értekezés keletkezett. Ezenkívül a nagyterjedelmű munka első *Edvi Illés Károly* megírta Csemegi élet- és jellemrajzát.

Reméljük, hogy ez év október 26-án, Csemegi Károly síremléke leleplezése napjának évfordulóján le fog hullni a lepel a márványnál maradandóbb emlékről is, melyet Csemegi önmaga állított magának — műveiben.

hessenek. A nyugalom külöben teljesen helyre állott, s a tüntetések véget értek.

Horváth főhadnagy, Csallány vezérőrnagy segédtsíztje megállapodott Rainer József rendőrfőkapitánnyal, hogy a *koszoru megrendelések* kinyomozása érdekében a katonai és polgári hatóság *együttesen fog eljárni*.

SPORT.

+ Az aradi kerékpár-klub által mult vasárnapra hirdetett és közbejött akadályok miatt elhalasztott tréfás kerékpárverseny folyó hó 11-én, vasárnap délután tartatik meg. A műsor változatlan marad. Indulás délután 2 órakor.

Andrássy és Tisza.

Ujabb kihallgatások.

(Széll kudarcra. — Apponyi lemond. — A képviselőház feloszlata az ex-lex alatt.)

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, október 9.

Egy bécsi újságnak ma reggeli száma közölte a hirt, hogy *Andrássy Gyula gróf és Tisza István meghívása a királyhoz* „minden pillanatban” várható. A hirt, amely a szabadelvű pártkörben nagy fölfordulást okozott, ebben a formában megcáfolták, de annyi kétségtelen, hogy Széllnek kudarcra után most már csak három név kerülhet szóba a kabinetalakításnál: *Andrássy, Lukács és Tisza*. Ha az első kettő nem vállalkoznék, akkor jön Tisza István és a „határozott program.” Allítólag *Tisza István megbízatása annyit jelentene, hogy a képviselőházat mindaddig újra meg újra feloszlatták, amíg csak az ellenzék be nem adja a derekát.*

Annyi előrelátható, hogy a jövő hét elején, talán már *hétfőn döntő lépés* történik a kabinet ügyében. A szabadelvű párt program-bizottsága is akkor készül el a munkájával. Nagy események várhatók, amelyek a most szállingozó politikai hírekben már előre vetik árnyékukat, de biztosat jövendőlni bajos.

Legujabb hireink ezek:

A szabadelvű pártban.

A szabadelvű pártkör a déli órákban valóságos méhkasozó hasonlított. A képviselők délben szokatlanul nagy számban gyűltek ott ma össze, hogy jelen legyenek a kilences bizottság összejövetelénél. A tanácskozás ugyis titkos, legalább véleményeket akartak hallani a bizottság tagjaitól, de különösen Széll Kálmántól, a ki azonban épen most és ma is a legzárkóztabb A kilences bizottság összes tagjai a beteg *Hódossy Imre* kivételével tizenegy óra felé a pártkörben voltak és az ott jelenlevő képviselőkkel élénken vitatták, hogy a helyzetet tulzott követelésekkel elmérgesíteni még inkább nem szabad, de akadályokat gördítenek a bizottság munkássága elé szintén nagyon veszélyes következménnyel járhatna. Ekkor érkezett meg *Apponyi Albert* gróf képviselőházi elnök a képviselőházból *Szentiványi Árpád* és *Ivánka Oszkár*al, azonban a vitában nem vettek részt.

Annál élénkebben tiltakozott *Kubinyi Géza* az ellen, hogy a párt meghallgatása nélkül döntson a kilences bizottság, illetve a designálandó miniszterelnökkel állapítsák meg a katonai programot és így a szabadelvűpárt önértékét újból megsértsek. Többen csillapították *Kubinyit*, a

ki azonban váltig hangoztatta, hogy a szabadelvűpárt érdekében követeli a nyíltságot és közös megállapodást.

A szabadelvű pártkörben már ekkor beszéltek, hogy *Tisza István gróf és Andrássy Gyula gróf* holnap, de legkésőbb vasárnapon Bécsbe utaznak a királyhoz kihallgatásra. A király első sorban *Andrássy Gyula grófnak* fogja felajánlani a miniszterelnöki tárcát és csak abban az esetben, ha *Andrássy erre nem vállalkoznék*, lenne újból *Tisza megbízva* a kabinetalakítással. Hir szerint *Andrásyt Széll és Tisza is támogatják*, és *Apponyiék*nak sem volna kifogásuk ellene.

A kilences bizottság 12 óra után ült össze tanácskozásra és órák hosszat tárgyalt, de annak eredményéről eddig semmi pozitív hir sem szivárgott ki.

Andrássy és Tisza meghívása.

Bécsből táviratozzák: A *Neue Freie Presse* ma reggeli száma a következő nagy feltűnést keltett sorokat közli:

Az összes mértékadó körök és politikusok vezető gondolata az, hogy egy felelős kormány kinevezése már *abszolút szükségé vált*, ha már más okokból nem, csak azért, hogy egy felelős bizalmi férfi vegye át a közvetítő szerepet a korona és a kilences bizottság és esetleg a parlament között.

Ezért már a legközelebbi napokra újabb meghívások várhatók. Az éjjeli órákig, a mennyire ily későn egyáltalán beszerezhetők az információk, ilyen meghívás nem történt, de óráról-órára várható. Általánosan beszélnek arról, hogy legközelebb talán *Andrássy Gyula gróf* kerül sorra és ép oly sűrűn és ép oly nyomatékkal hangoztatják *Tisza István gróf* nevét is. A politikai helyzet azóta, hogy ez a két politikus legutoljára megjelent a király előtt, olyan alaposan megváltozott, hogy azon föltevések, melyek mellett az egyik vagy a másik a királyhoz meghívandó lenne, egészen másképp itélendők meg, mint amaz időben. Maga a guvernementális gondolat az, mely ma Magyarország összes belátó politikusait meggyőzi arról az igazságról, hogy a legnagyobb és legsürgősebb szükség van egy alkotmányos, felelős és közjogi kormányra. A kabinetalakítás politikai oldala most már háttérbe szorul, a *közgazgatás* az, mely szinte ordít az autoritativ és egyuttal felelős vezetés után, hogy ne kerüljön még jobban bele abba a kátyuba, melybe most belesüppedt.

Fővárosi tudósítónk erre vonatkozólag ezeket telegrafálja:

A *N. Fr. Pr.* szerkesztőségéből kiindult hirt, hogy *Andrássy és Tisza meghívása* minden pillanatban várható, a *szabadelvű-pártban megcáfolták*. *Andrássy Gyula gróf* kijelentette, hogy még ma *Polgárdiba* meg *Batthyány grófhöz*. *Tisza István Gesztre* ment; *Széll Kálmán két órák* *Rátótra* utazott, *Apponyi Albert* pedig ma a déli vonattal *Fejérmegyébe* ment. Ma tehát *senki se ment Bécsbe és meghívást se kapott*.

A félhivatalos *Magyar Nemzet* ma esti számában a következőket írja:

Miután ez idő szerint a helyzet súlypontja a *kilences bizottságban* van, és az ottani tárgyalásnak dülőre jutása előtt a személyi kérdések megoldásához fogni igen nehéz, a meghívásokról szárnyra bocsátott híreket *koraiaknak kell kijelenteniünk*.

Ugyancsak a *M. N.* tudósítójának a legilletékesebb helyről szerzett informá-

ciója szerint a mai napon *magyar államférftuhoz királyi kihallgatásra szóló meghívó nem érkezett*.

Bécsből telefonálják: Teljesen alaptalan az a hir, hogy a legközelebbi napokban újabb férfiak kapnának meghívót a királyhoz. A legközelebbi napokban új intézkedés nem fog történni, mert előbb be akarják várni, *miig a helyzet a szabadelvű pártban tisztázódik*; akkor első sorban *Széll és Hédeváry* járulnak a felség elé, és csak azután döl el, hogy micsoda újabb tervekkel fogják a helyzet kibonyolítását megkísérteni.

Budapesten a függetlenségi pártban *Andrássy és Tisza meghívását* úgy fogták föl, mint *szövetkezést* *Apponyi és Wekerle* ellen. Élesen elítélték a szabadelvű párt személyi harcát. Ugy *Andrássy*, mint *Tisza* iránt nagy antipátiát tanusít az egész párt, de mindenesetre megvárják, hogy *minő programmal mutatkozik be az új kormány*.

Az hiszik, hogy *Andrássy és Tisza*, ha kabinetet alakítanak, föl fogják oszlatni a Házat.

Széll nem puhított.

A félhivatalos *Bud. Tud.* Széll Kálmának cáfolatát közli a lapokban megjelent azon hírekre nézve, mintha Széll Kálmán a korona álláspontja érdekében a szabadelvű párt egyes elemeit puhítani igyekezett volna. Az érdekes cáfolat így szól:

Több lap, köztük néhányan apodiktikus tényként állítják, hogy *Széll Kálmán* arra a misszióra vállalkozott tegnapielőtti legfelsőbb kihallgatása alkalmából, hogy a korona álláspontját érvényesítse a szabadelvű pártban és a kilences bizottságban és ez irányban közvetítsen és puhítsa. Sőt, némelyek állítása szerint Széll Kálmán *ultimátumot* is hozott volna.

Egészen megfoghatatlan, hogy e tendenciózus ráfogással mikép állhatnak elő, mikor Széll Kálmán mindenkinek a leghatározottabban kijelentette, hogy a kihallgatásról egy hanggal sem nyilatkozik, a hogy nem is szól semmit, a mint azt ugyanazok a lapok is, melyek mindenféle állítólagos nyilatkozatokat közölnek, habár panaszok, konstatáltak.

Illetékes felhatalmazás alapján kijelenthetjük tehát, hogy a lapok azon állítása, mintha Széll Kálmán bárk'it is befolyásolni igyekezett, vagy bármi modorban a korona álláspontját közvetíteni akarná, merő koholmány. Ennek világos és teljes bizonyossággal elég azt megállapítani — és ezt a kilences bizottság minden tagja meg fogja erősíteni — hogy Széll Kálmán nemcsak nem puhított és nemcsak nem kapicitált, hanem a bizottság egyik tagjának egyenes felhívására, hogy diszkréciónal mellett tegyen nyilatkozatot, azokról a benyomásokról, melyeket a legfelsőbb kihallgatásánál nyert, *minden nyilatkozatot megtagadott*, egyenes hivatkozással arra, hogy ilyen nyilatkozatot csak miniszterelnök van hivatva tenni. És így téves a lapok azon állítása is, hogy Széll Kálmán valami jelentést tett volna a kilences bizottságban.

A szabadelvű párt Széll ellen.

A *M—g* ma esti száma írja:

Széll Kálmán Bécsből való hazatérte után *nagy csalódást* talált. A szabadelvű párt *hidegen, sőt ellenséges hangulatban fogadta*. Olyan jelenetek játszódtak le, a minőkne: rég nem volt tanuja a szabadelvű pártkör. A volt nemzeti pártiak és az ő-szabadelvűek egyaránt nagy elkésredéssel gáncsolták Széllt, mert a *válság megoldását ismét elodásta*.

Kubinyi Géza, Feilitzsch Artur, Heltai Ferenc és Werner Gyula az ó-szabadelvűek részén élesen keltek ki Széll ellen. Nevetségesnek mondták, hogy Széll, a ki a jelenlegi helyzetet előidézte, a kibontakozás vezetésére vállalkozzék.

A volt nemzeti pártiak azokért a támadásokért keseredtek el, a melyeket részint Széll Kálmán, részint Körber lapjai intéztek Apponyi ellen.

Az említett lap szerint Széll a programmszerkesztő bizottságba is teljes kudarcot vallott. Se ígéret, se fenyegetés nem hatottak Apponyira, a ki kijelentette, hogy egy hajszálnyit se tágit álláspontjából.

A volt nemzeti pártiak és a kaszinócsoport között éles összetűzések voltak. Egy volt nemzetipárti így nyilatkozott:

— Nagyon csalódnak Bécsben, ha azt hiszik, hogy Apponyi Széll ígéreteire földadja elveit. Se ő nem teszi ezt, se pedig mi nem engedjük, hogy ezt tegye.

Tisza István is duzzog Széll ellen; kijelentette, hogy Széll nem lehet miniszterelnök. Csak két ember lehet a miniszterelnök szerinte: *Andrássy Gyula*, vagy *Lukács László*.

Szemére vetik a szabadelvű pártiak azt is Széllnek, hogy az ő tanácsai indították oly hajthatatlanságra a királyt, sőt az ő magatartása táborítja Körberéket is. E közben a Körber sajtója révén félrevezetett osztrák politikai körökben az a nézet uralkodik, hogy a nemzeti küzdelmet Magyarországon le lehet verni. Ez a téves hiedelem uralkodik a *Burgban* is.

A M—g közli azt a tervet is, a melynek végrehajtására illetékes helyen készülnek. Ennek a tervnek kettős célja van:

először: az *Apponyi-Wekerle* kombináció kizárása. *Wekerle* tulságosan szabadelvű, Apponyi meg — a bécsiek előtt — tulságosan magyar.

másodszor: az ellenzékkel való békés megegyezés lehetetlenné tétele.

A terv végrehajtására Bécsben Széll gyengének tartják; *Andrássyval* megkísérik; ha az ellenzék nem elégszik meg *Andrássy* engedményeivel, *Tisza István* jön, *ex-lexben* való házfőlöszlatással.

A kilences bizottság.

A kilences bizottság ma délben másfél óráig tárgyalt és már a múlt héten hozott határozat értelmében holnap és holnapután nem fog ülést tartani, hanem tanácskozásait hétfőn fogja folytatni.

A bizottság ülése után *Hieronymy Károly*, *Münnich Aurél* és *Bolgár Ferenc* külön tanácskozást is tartottak, a mely egy fél óráig tartott. Azt beszélik, hogy a bizottság a jövő héten, e hó közepén fejezi be tanácskozásait.

Apponyi lemond.

A kilences bizottságban egyre lehetetlenebb helyzete van Apponyi Albert grófnak. Apponyi meghallotta, hogy Bécsben őt tartják a kibontakozás előtt álló akadálnak és őt igyekeznek lehetetlenné tenni nemcsak aképen, hogy az alakítandó kabinetben részére nem juttatnak helyet, de még azt is megkövetelik, hogy mi helyt a válság megoldására módot találjanak, Apponyi a képviselőház elnöki állásáról mondjon le. Ezeknek a tudatában gróf Apponyi Albert most az ellenzékhez fordul és olyanféle hurokat penget, melyeknek hangjára számíthat rá, hogy az ellenzék szívesen fogja őt fogadni. Te-

hát gróf Apponyi Albert nem ért egyet a Széll Kálmán álláspontjával s a magyar vezényleti és szolgálati nyelvre nézve a 67 es törvény oly magyarázatát akarja a programmba befoglalni, mely a vezényleti és szolgálati nyelv meghatározását a törvényhozásnak tartja fenn.

A szakadás szinte elkerülhetetlennek látszott. A bizottság csütörtöki ülésén *Hódossy Imre*, a volt nemzetipártiak egyik vezérpolitikusa, váratlanul gróf Apponyi Albert ellen nyilatkozott. Ez már a Széll Kálmánnal való konferálások eredménye volt. *Bolgár Ferenc*, a volt nemzeti párt katonai tekintélye, szintén más nézeteket hangoztatott, mint gróf Apponyi Albert.

Erre nézve a N. F. Pr. mai száma, a mint lapunknak táviratozzák, a következőket jelenti:

„A szabadelvű pártkörben tegnap este összegyűlt képviselők között bizonyos célzatossággal kolportálták Apponyi grófnak egy kijelentését, melyet híven akarunk közölni, amint a képviselőházi elnök mondotta. Mondják róla, hogy néhány képviselő előtt teljes határozottsággal kijelentette, hogy az új kormány megalakulása után, legyen az bármilyen karakterű, lemond a képviselőházi elnökségről. Ez a lemondás semmiesetre sem párttaktikai vagy pártpolitikai motívumokból történik, hanem tisztán azért, mert Apponyi gróf végre belátta, hogy lehetetlen a képviselőházi elnökséggel egyidejűleg aktuális politikát üzni. Apponyi gróf azonban nem akar lemondani az aktuális politikában való részvételtől és inkább lemond magyar parlamenti méltóságáról.“

Fejérváry a királynál.

Bécsből táviratozzák: A *Wiener Abendpost* ma esti száma jelenti, hogy báró *Fejérváry Géza* volt honvédelmi minisztert kedden, tehát Héderváry kihallgatása után és Széll előtt, igen hosszú ideig tartó audiencián fogadta a király, a mely kétségtelenül összefügg a magyar parlamenti válsággal. Erről a kihallgatásról még Bécsben is igen keveset tudnak.

Budapesti távirat szerint a *M. Sz.* e hírrel kapcsolatban a következőket írja.

Fejérváryt Magyarországon svaregelben hiszik, bécsiudvari körökben azonban nem hívják másként, mint *Kossuth*. Annak nevezik ama magatartásáért, melyet közvetlen bukása előtt a magyar válság ügyében tanusított. E miatt kellett buknia. Ugyanis Széll bukása után nyilvánvalóvá lett, hogy engedmények nélkül mit se lehet elérni. *Fejérváry* báro volt szószólója annak, hogy nemzeti engedményeket kell adni. A kik Fejérváryban nemcsak a katonát, hanem az embert is ismerik, elhiszik ezt róla. Ezt itélték el benne *Körberék* és *Wessersheimb-ék*, az udvar, és ezért bocsátották el oly rideg királyi kézzel. Ezért politikai tekintetben nagy fontosságot kell tulajdonítani Fejérváry meghívásának, a mely azt látszik bizonyítani, hogy az udvari körökben belátták Fejérváry álláspontjának helyességét.

Tisza István programja.

A legközelebbi napok kilátásaira nézve, szabadelvű párti körökből a következőket jelentik táviratban:

Széll Kálmán személyét a kabinetalakításnál kizártnak tekintik; ő maga is kijelentette ezt. A volt nemzeti pártiak is elismerik, miszerint Széll már lemondása alkalmával hangoztatta, hogy Apponyival

együtt nem marad, és vele soha többé politikát folytatni nem akar.

A kabinetalakításra tehát *Andrássy Gyula*, vagy *Lukács László* van kiszemelve.

Ha igaz lenne, hogy a kabinetalakításra egyik se vállalkoznék, akkor valószínűleg *Tisza István* lesz a miniszterelnök, a kiről fölteszik, hogy a multkori kudarc után újra vállalkozik és a legkeményebb programmal lépne fel. Ha *Tisza István* miniszterelnöksége bekövetkezik, akkor arra is el lehet készülni, hogy a Házat elnapolják és feloszlatják, mert ma mérvadó helyen az a nézet, hogy a kitől a korona határozottabb politikát kíván, annak a megfelelő eszközöket is rendelkezésére bocsátja.

Valószínű, hogy *Tisza István* gróf, a forma kedvéért, megkérdezi az ellenzékét, és belátásukra appellálva, fölszólítja őket az állami szükségletek megszavazására. Ha az ellenzék ragaszkodnék az obszrucióhoz, *Tisza* a parlamentet feloszlatja, még pedig annyiszor, a míg az ellenzék meg nem török. Egy, *Tisza István* politikáját valló képviselő ezt így írta körül:

— Föl fogják oszlatni a Házat, még pedig annyiszor, míg az ellenzék belátja, hogy a koronától erőszakkal kicsikarni semmit se lehet és hogy harminchat év óta fennálló intézményeket nem lehet egy éjszaka alatt lerontani.

Ellenzéki körökben ez a hír nagy izgalmat keltett.

Budapesten soroznak.

Budapest székesfővárosa ma megkezdte a sorozást. A honvédelmi miniszter minap rendeletben nem rendelte el, hanem megengedte az önkéntesek és osztrák honosok sorozását és az első törvényhatóság, a mely a sorozást megkezdi az ország fővárosa.

A sorozást, a mint a *M. E.* jelenti, ma reggel fél 9 órakor a *Mária Terézia* taktanyán (Ullői-ut) megkezdtek. A főváros képviselőiben *Faller Ferenc* tanácsnok és *Sohr Manó* helyettes előjáró vannak jelen. A közös hadsereget *Grünne* ezredes, a honvédséget *Magyary* őrnagy képviseli; mellettük még egy csomó csapattiszt képviseli a katonai hatóságot.

A mai sorozás délután 2 óráig tartott és ma összesen 800 embert soroztak, akik önként jelentkeztek.

A sorozó-bizottság tagjai az előálló legények mindegyikének előadják, hogy milyen jól teszik, ha beállanak, mert minden bevált ujoncért még ma egy öreg kiszolgált katonát bocsátanak haza.

A megyék állásfoglalása.

Nagybecskerekéről táviratozzák: *Torontárvármegye* ma folytatta rendes őszi közgyűlését. A napirend előtti interpellációra a főispán és az alispán azt válaszolták, hogy olyan miniszteri rendelet, mely szerint a községi előjáróságok utasítandók, hogy önkéntes belépésre buzdítják az ujoncokat, nem érkezett és mint alkotmányos főispán és alispán ilyent nem is fogantatásának. A választ általános helyeslés közt tudomásul vették. A tárgysorozat folyamán *Budapest* átirata a külföldi földbirtokosok megadóztatása, *Szepesvármegye* átirata a választói jogok a magyar értelmiség alapján való szer-

vezése iránt, elfogadhatott. A belügyminiszternek, az önkéntes adófizetések eltöltésére vonatkozó határozatok ellen intézett rendeletét tudomásul vették. Végül Szatmárnémeti város átiratát vették egyszerűen tudomásul, miután a törvény szerint a hadkötelezettség az év végéig tart és a hadügyi kormány jogával él, de különben az egész hadsereg szervezete sérelmet szenvedne a békelétszám egyharmadának elbocsátása által.

Beregszászról jelentik: Beregvármegye tegnap és ma tartotta őszi közgyűlését Hagara Viktor főispán elnöklése alatt. A közgyűlés a belügyminiszter utolsó körrendeletét a vármegyei autonómiára nézve sérelmesnek találván, elhatározta, hogy e tárgyban feliratot intéz. Miután az önkéntes adófizetés elfogadásának megtiltása iránti indítvány a tárgysorozatba felvéve nem volt, ennek tárgyalását, élénk vita után, az esetre, ha az ex-lex elhúzódna, **rendkívüli közgyűlésre** fogják bízni.

Leleplezett kártyabarlang.

(A főváros éjjeli rejtelméből.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, október 9.

A főváros éjszakai rejtelmébe enged bepillantást az a történet, melynek egy előkelő bécsi vállalat igazgatója a hőse. Az igazgató hamis kártyások hatalmába került, s a saját kárán, még pedig ugyancsak nagy kárán, valószínűleg detektív regénybe illő fedezéseket tett. Hogy az eset megtörténhetett, abban a rendőrségnek is nagy része van, mint az alábbiakból ez ki is tetszik.

A budapesti előkelőbb kávéházaknak van egy jól ismert alakja, valami Wechsler nevű egyén, aki egész délután valamely kávéházban tölti az idejét a feleségével, egy pápaszemes vézna hölgyvel együtt. Szánalmas alak ez a Wechsler, hátgerincsorvadásos és csak botra támaszkodva tud járni. Aki látja, megsajnálja a szegény beteg embert, aairól a kevésbé beavatottak azt mondják, hogy vagyonos vendéglős volt a vidéken és most gyógyíttatja magát a főváros tanárai által. A beavatottak azonban egyebet is tudnak Wechsleréről. Tudják, hogy ő a „hajtója“ (schlepper) a főváros legvakmerőbb hamis kártyásainak és hogy abból él, ami osztalékot a banditák fizetnek neki a rablott pénz után.

Az a bécsi igazgató, akit most kifosztottak, több külföldi fürdőhelyen látta Wechsler-t és ott ismerkedett meg vele. Most a Royal szálló kávéházában találkozott Wechslerrel, aki eléje csoszogott, emlékeztette külföldi ismeretségükre és a ztalához hívta. Wechsler asztalánál a „hajtó“ felesége két ismeretlen uriember társaságában ült. Az igazgatót bemutatta Wechsler a társaságnak, amely egy kis ideig elbeszélgetett ott a kávéházban, anonnán Wechsler indítványára az egész társaság átvonult a Royal éttermébe vacsorázni.

Vacsora után a Wechsler által bemutatott urak egyike (aki Asner budapesti kereskedőnek nevezte megát) azt ajánlotta a bécsi igazgatónak, hogy kártyázzanak egy kicsit. Ezt az ajánlatot melegen támogatta a másik ur is, aki Stern brünni posztógyárosnak mutatkozott be. Wechsler is beleszólt a dologba és így végre megalakult a parti: a bécsi direktor, Asner és Stern személyében. Wechsler kibiceit.

A játék a Royal szálló földszinti játéktermében folyt és a bécsi igazgató igen rövid idő alatt nagy pénzt veszített. Előbb alsótt játszottak, aztán huszonegyesre fordult a játék. De szóljon különben az igazgató, aki így mondja el esetét:

Tizenegy órakor már nagy veszteségben voltam és gyanum egyre erősödött, hogy egy hamiskártyás bandába jutottam. Rendőrt akartam hivatni, de az igazat megvallva, egyrészt féltem, hogy a hamiskártyások megugranak a már elnyert tekintélyes összeggel; másrészt nem akartam a szállodát kompromittálni, gondolván, hogy ilyen előkelő szállodába csak nem a személyzet tudtával ülnek ezek a vakmerő haramiák! Pedig tudtak róla.

Már szinte tanácstalanul ültem a banda tagjai között, amikor éjfélkor felszólított bennünket a pincér, hogy távozzunk, mert a kávéházat bezárják. Wechsler és a felesége nyomban el is mentek, de én — mintegy a pincért utasítva arra, hogy védelmemre rendőrt hívjon, — hangosan azt mondtam a banditáknak, hogy: azért se távozzunk. Ha a pincérnek nem tetszik, hívjon rendőrt. A pincér nem értette el a célzást és így rendőr nem jött. Maguk a banditák azonban most már teljesen hatalmukba akarták keríteni a pénzes áldozatot és egyikük azt tanácsolta, hogy menjenek más kávéházba.

Az a másik kávéház, ahová kocsin vitték a sipisták áldozatukat, a Tisza Kálmán-tér és Népszínház utca sarkán levő Wertheimer féle éjjeli kávéház.

Itt az egyik bitang intett a főpincérnek, aki külön szobát nyitott a társaságnak, ahová bevonultak. Ez a különszoba igazán a Pittaval regényeibe illő „alkalmas“ helyiség. Belülről az ajtaján nincs kilincs és így az áldozat onnan nem menekülhet.

Nyomban észrevettem, hogy milyen életveszélyes helyzetbe kerültem. Tudtam, hogyha a pénzemet oda nem adom, az életem nem biztos. Játszottam hát rezignáltan és vesztettem, egyre vesztettem. Két órákor éjfél után, amikor már az izgatottság majd megöli, fő keitem, megköszöntöm a banditáknak, hogy játsztak velem és kértem, hagyjuk abba a játékot, mert nekem már elfogyott a pénzem. Szerettem volna azonban a bitangokat elfogatni, nehogy tulajdonuk a pénzemen. Erre az az ötletem jött, hogy a Fővárosi Orfeumba csalom őket.

A banditák azonban tuljártak az eszemem. Ugyanis, ahogy a Dob-utca sarkán járt a kocsin, az egyik jobbra, a másik balra ugrott ki a kocsiból, aztán a gazemberek elszaladtak.

Kétségbeestem. Rohantam a rendőrségre, ahol az inspekcións rendőrfogalmazónál kihallgatást kértem. Ez az ur éppen egy csavargót hallgatott ki. Sürgősen elő akartam adni panaszomat, de a fogalmazó ur kiküldött a szobából, mondván, hogy várjak. Vártam. Izgatottan s türelmetlenül vártam, mert éreztem, hogy a rendőrség csak akkor járhat el sikeresen kifosztóim ellen, ha nyomban mellém adnak egy detektívet, akivel még az éj folyamán kikutathatom a bűnösöket. Denikve tovább egy fél óráig vártam a folyosón, amikor türelmemet veszítve, berontottam a fogalmazóhoz és tetszik, nem tetszik, elmondtam a panaszomat és kértem, rendeljen ki a költségemre és felelősségemre egy detektívet. A fogalmazó ur azt felelte, hogy jöjjenek másnap délelőtt 9 órakor, majd akkor fölveszik a panaszt. §

Másnap 9 óráig nem várhattam, ameddig a pénzemen tulajdonuk a sipisták! Kocsimra ültem tehát és megparancsoltam a kocsinak, hogy vigyen a leghírhedtebb éjszakai virrasztókba. Magam akartam nyomozni. És én, a bécsi ember, aki a budapesti viszonyokkal nem vagyok ismerős, aki, sajnos, magyarul sem tudok, reggel 8 óráig kinyomoztam kifosztóimat, illetőleg azoknak a lakását. Megtudtam, hogy Wechsler, a Király-utca 72. szám alatt lakik.

Meg tudtam, hogy Stern igazi neve Stein Arnold és hogy notórium hamiskártyás, aki a Nagymező utca 64. szám alatt lakik. Kinyomoztam a harmadik gazembert: Asner Simont — kit társai észleli Steinernek hívnak — a lakását is, amely a Wesselényi utca 41. szám alatt létezik. Ezeket az adatokat hétfőn reggel betelefonáltam a rendőrségre. Tudattam azt is, hogy Wechsler feleségének az egyik hamiskártyással reggel kilenc órakor van találkozója Wertheimer kávé Király-kávéházában. Kértem újból a letartóztatásukat. Hiába kértem. Ma már csülörtök van és mindeddig semmi sem történt.

A kisjenői monstre pör.

(A fekete-gyarmati munkások levele József főhercegehez.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, október 9.

Tettünk már egy ízben említést arról a feljelentésről, melyet József főherceg kisjenői uradalmának gazdatisztjei adtak be száznegyvennégy fekete-gyarmati munkás ellen, a megbüntetésüket kérve, mert József főherceghez intézett levelükben vádolták az uradalmi tisztikart, hogy szípolyozzák a munkásokat.

Kisjenői tudósítónk most beküldi azt a levelet, melyet a fekete-gyarmati munkások írtak József főherceghez, aki a levél nyomán meg is indította a vizsgálatot a tisztikar ellen. A vizsgálat azonban nem adott igazat a feljelentésnek, mire a gazdatisztok, névszerint: Koras József, Zschmeister Sándor, Vollrits Viktor, Varanits Aladár, Náray Géza, Ifj. Szkalák Károly, Kégl Elemér, Gotthard János, Vörös Imre, Szkala Antal, Kralovanszky Kálmán, Einleitner Hugo, id. Szkalák Károly, Salkovszky Iván, Marek Béla, Kosztolányi György, Bossányi Kálmán és Madarász Géza **becsületsértés miatt** feljelentették mind a száznegyvennégy parasztot, akik „pénzpócák“ nak nevezték a gazdatiszteket.

A levél, melyet a fekete-gyarmatiak József főherceghez írtak, a következőképpen hangzik:

Ő császári és királyi fensége József főherceg ur ő fenségének. Fenséges urunk! Mi alulírottak, mint Fekete-gyarmati község lakosai, azon lázatos kérelmünkkel fordulunk fenséges atyánkhoz, hogy mnekutána a lakosság minimális létszáma a 2000-et meghaladja, és a szegénység községünkben olyan mérvűket ölt, hogy szinte már a mindennapi kenyerre is alig van meg a szegény népnek, mivel dolgos ember volna elég, de munka nincs jóformán semmi. Tehát azon alázatos kérelmünkkel fordulunk fenséged nemes szívéhez, hogy kegyeskednék a munkásnép számára közrebocsájani földet felesbe, vagy pedig kedvező haszonbér mellett, mivel a mostani haszonbérék túrheterellen volta miatt még azt sem tudunk szerezni, sem felelet nem kapunk, sőt kivéve az idei tavaszt, még harmados kapálni valót is csak az olyan ember kapott, akit a pap pirtfojt. És a jelenlegi haszonbérék — 26—30, sőt 40 koronás bértetek — mellett nem keressük meg még a munkánk és a bele vetett magot sem. Napszámásaink pedig még s erencsétlenebb helyzetben vannak, mivel napdíjaik 25—30, vagy legfeljebb egy koronás napszám mellett 5—6 családos apák még a napi kenyerüket sem szerezhetik be családjuk számára, csupán az aratási időre vannak utalva. De ez a 2 heti munkaidő nem elég arra, hogy évi kenyerét megszerhesse a munka népe. És még ebben is előtérbe lép az igazságtalanság, mivel a komenció az arató munkások számára olyan anyagokban van kialdva, hogy csaknem élvezhetetlen. Ugyanis egy arató munkás számára gyűjtő munkájával együtt adnak 3 véka szemlet, mert ez a komencióba kislott rész nem számítható a gabonának közé. És a mikor vége az aratásnak, haza szállítja a nép a neki jutott morzsálatot, jön a végrehajtó és könnyörtelenül elviszi a szánkából a kenyeret az adóért, azt sem kérdezve meg, hogy a bekö-

vetkező kopár tél idején lesz-e mit egyen az éhezve dolgozó munkásnép és családja. Es ez még nem elég. Ezek után jön a tiszteletes ur az ő telhetetlen zsákjával. És a mit a végrehajtó meghagyott, ez az ember, szeretet és könyörület hirdető ember könyörtelenül elviteli, ha már lelmi szerünk nincs, elviszi a fejünk alól a párnát. Így azt n énen és hideg által kényszerítette a szegény nép — tél idején be megy az erdőbe egy kis lehullott száraz galyat szedni, hol meg fogják és egy koronáig megbírságozzák; ha nem tudják megvenni rajta, könyörtelenül elzárják családjától. Az ilyen állapotok teremtik aztán az olyan embereket is, akik nem nézik, hogy kié, csak elviszi, vagy jobban mondva a rablokat és tolvajokat. Tenát fenséges atyánk, itt nem egy vérszomjas vadállat csorda áll fenségeddel szemben, mint a hogy fenséged uradalmi tisztjei, vagy jobban mondva fenséged pénzüpcai nevezni szoktak bennünket, hanem egy munkát és munkája után megélhetést kérő nép, amelynek jajszava és panasza remélhetőleg el fog jutni fenséged nemes szívéhez. Kérjük fenségedet, mint jó atyánkat, hogy tekintsen bele ügyünkbe. Végső reményünk függ fenséged nemes akaratától. Nem alamizsnát kér éhségtől és panasztól fáradt ajkunk, hanem munkát, olyan munkát, a melyből megélhessen a munká-ember családjával szerényen. És hisszük, hogy kérelmünk nem fog fenséged előtt siket fülekre találni. Ezzal alázatos kérelmünket ismételve és azon reményben, hogy fenséged nem fogja panaszuinkat figye men kívül helyezni, maradunk fenségednek továbbra is hű nép; és alázatos szolgál. 1903. július havában. Fekete-Gyarmat. (Aláírások.)

Ime fenséges urunk! 114, azaz száztizen-négy ember aláírásával küldjük fenséged elé ezen kérvényünköt. Es ebből kitűnik, mily nagy az éhezők száma, tekintettel lévén arra is, hogy ezen 114 embernek 1 től 5, sőt 7 ig álló családja vannak. Kérjük hét fenségedet ismételtén, hogy alázatos kérelmünk méltóztassék figyelembe venni.

Erre adták be a gazdatisztek a feljelentést, melyből közöljük a következő részt:

E tekintve attól, hogy a kérelemben foglalt állítások nem felelnek meg a valóságnak, s nem igaz az, hogy mi arató munkásoknak komenciába gabona helyett szemetet adnánk, hogy a napszamosokat lenyomnánk, — a kérelemben foglalt kitétel: „pénzüpcai”, akként tüntet fel bennünket ő császeri és kir. fensége előtt, mintha mi jogtalanul, saját anyagi előnyünkre zsarolnánk ki vádlottakat, mintha kötelezettségeinket nem a res ünkre alkotott szolgálati szabályzat elvei szerint teljesítenénk, s ha a kérelemben használt kitétel: „pénzüpcai” reánk vonatkoztatható lenne, úgy fegyelmi uton állásunkból elmozdithatók lennénk!

A feljelentés ügyében a *Kisjénői* járásbíró-ság legközelebb beidézi a feketegyarmatiakat, akiknek kihallgatása elé nagy kíváncsisággal tekintenek Kisjénőn, mert hírszerint a panaszosok *wjabb vádakkal* fognak előállni a tisztikar ellen.

SZÍNHÁZ ES IRODALOM.

A színház műsora:

Szombat: Ahol unatkoznak, vigjáték. Bácsné felléptével. (Páros bérlet.)
Vasárnap: Delután: Nőemancipáció, bohózat. Este: Sárga csikó, népszimű. (Páratlan bérlet.)

* A szultán. Szépen sikerült operett előadásban volt ma este a közönségnek része. A szultán került színre, ugyanazzal a szereposztással, ahogy a múlt szezonban láttuk. *Zilahyné* játszotta a címszerepet, melyhez egyik legszebb sikere fűződik. Pompásan énekelte, s játékbéli kedvességével, mely ez alkalommal különösen érvényesült, is emelte szerpét. Énekszámait melyeket zajos tapsok kísérték, többször meg kellett ismételnie. A szultán kegyeire méltó Roxelán volt *B. zsa Lili*, aki c-upa derűből és színes sugárból alkotta meg ezt az üde női alakot. A második felvonáson a jókedve olyan ragadós volt, hogy az egész közönség elkapta

tőle. Hangjának fejlődése ma is kellemesen érezhető volt. A tapsokon kívül virágcsokorral jutalmazták. *Bejczy* és *Bejczyné* mint az operettek erősségei, a ma kiváló mulatságos *Polgár*, továbbá *Sarkady* és *Füredi* is tetszettek.

* *Fifin*. A színház operett személyzete *Polgár* Sándor rendezése mellett erősen készül *Schwimmer* Aurél *Fifin* című operettjére, amely a Magyar Színházban fényes sikert aratott. A darab bemutatója jenteken lesz.

* *Rákóczi emlékezete*. Rákóczi emléke fujdogál most az egész országon át. Az aradi színház is áldozatot hoz a kuruc idők emlékének, midőn keddre *Herczeg* Ferenc színművét, az *Ocskay brigadéros*-t tüzte ki előadásra, amely darab hű visszatükrözje a fényes korszak hangulatának. Az előadás közzenéje is stilszerű lesz, amennyiben a zenekar csupa szebbnél-szebb kuruc dalt fog a felvonásközökben játszani. Szerdán délután az *ifjuság* számára rendez az igazgató ilyen jubiláris előadást. Ekkor is az *Ocskay brigadéros* kerül színre. Előadás előtt *Kara Győző* tanár fogja a kuruc korszakot ismertetni. Ezen az ifjusági előadáson a tanári kar kísérete mellett a leányiskolák növendékei is részt vesznek; de megjelenhetnek azon a szülők és tanulók más hozzátartozói is. Jegyek a szerdai előadásra a Révész-féle könyvkereskedésben válthatók.

* Vasárnap este a hirdetett *Katalin* operett helyett a *Sárga csikó* népszimű kerül előadásra.

Megvádolt vezérkari százados

(Grallert Konrád és a szegedi botrány.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, október 9.

A szegedi eset alkalmából sokat foglalkoznak most az ottani katonai szellemmel, s keresik, ki az oka annak, hogy a szoidateszka a polgárság jogaiba merészkedett belenyulni. Egy fővárosi lap *Grallert* Konrád vezérkari századosra, a szegedi honvédkerületi vezérkar főnökére ken minden rosszat, s nem *Csallány* Géza vezérőrnagyot teszi a történetekért felelőssé.

A vezérkari főnökök — mondja a lap — tulajdonképen azért vannak beosztva a kerületekhez, hogy ellenőrizzék a parancsnokokat, azokról bizalmas jelentéseket küldjenek felsőbb helyekre, őket vezessék, oktassák, stb. Természetes így, hogy a vezérkari főnöktisztek a legnagyobb urak, hiszen legyenek bár csak kapitányok is, ők, mint a kamarilla bizalmi férfial szerepelnek és fensőbbiséget gyakorolnak a generális fölött is.

Azt hozza föl ellene, hogy a mikor Szegedre jött, hogy ilyen német nyelvű névjegyekkel végezte a vizitjeit:

Grallert Konrád,

cs. és kir. ve érkari százados,
a szegedi II. honvédkerületi
parancsnokság vezérkari főnöke.

Grallertre fogják, hogy a spiciliskedésekben, feljelentésekben része van. Ha a tiszték Kossuth-nótát huzatnak, rögtön tudomást szerez róla a felsőbb hatóság. Így esett meg, hogy azokat az önkéntes őrmestereket, kik a Kossuth-szobor előtt énekeltek, nem nevezték ki tisztékké. A Kossuth-nótát éneklő aradi huszár tiszték elhelyezése, *Kerner* Jenő szegedi honvédkarmester elbocsáása mind ide tartoznak.

Aradon sokat foglalkoztak ma ezekkel a vádakkal, azon a réven, hogy *Grallert* Konrád aradi származású. Apja aradi, polgár, s a kik ismerik Grallertot, elítélték ezt a támadást, mert magyar érzésű, hazafias embernek tudják. A gimnáziumi osztályokat Aradon végezte. Egy iskolatársával volt alkalmunk ma beszélni, aki érdekes nyilatkozatot tett.

Nem hibeti, — ugymond — hogy Grallert, mint jó magyar érzésű ember, aki mint katona is mindig magyarul beszél, a felsorolt dolgokban részes, vagy pláne intézkedő lenne. Egyébként Grallert kitűnő katona, s azon kevesek egyike, aki a hadapród iskolából került a vezérkarba, hová többnyire csak magasabb katonai akadémiát végzett növendékek kerülnek. Most november hóban valószínűleg őrnagygyá lép elő.

Bácsben is gyakran találkoztam vele, — folytatta az iskolatárs. — Bácsben, a Molli-náry ezrednél is teljesen megtartotta magyar érzelmét. Lehet, hogy a neve után osztráknak hiszik, de Aradon tudják, hogy magyar fu.

A kémkedés sem történhetett meg s egyáltalán, úgy tudom, hogy Grallert csak a szigoruan hozzá tartozó katonai ügyekkel foglalkozik. A dolognak szinte az a látszata, mintha Grallert *Csallány* őrnagy bűnbakja lenne, de ha nincs is így, a hazafiatlanságnak s a botrányokban való bűnrészességnek vádja alaptalanul éri őt.

Aradmegye költségvetése.

(A pótdadó nem emelkedik.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, október 9.

Aradmegye jövő évi költségelőirányzatát most adta ki *Dálnoki* Nagy Lajos alispán. A vármegye állandó választmánya e hó 7 én tartott ülésén állította össze a költségvetést, melyet az őszi közgyűlésen fognak bemutatni.

A szükséglet és fedezet egyensúlyban tartására öt százalék pótdádra van szükség, tehát ugyanannyira, mint amennyit a folyó évre megszavaztak. A kiadások összege 291.987 kor. 32 fill., míg az 1902. évi költségvetésben, melynek alapján a jövő évi készült, 800.067 kor. 18 fill. volt. A fedezet, az állandósított négy százalék pótdáival együtt 265.142 kor. 88 fill., míg tavaly 300.021 kor. 88 fill. volt. Mutaikozik fedezeti hiány 26.544 kor. 44 fill.

Ezen hiány tekintetében felirat intéztetik a belügyminiszterhez, hogy azt az állami javadalmazás ternére elvállalja s illetőleg 26544 kor. 44 fillér pótvavadalmazást engedélyezzen. A költségvetéssel kapcsolatban az abban felvett rendes szükségletek fedezésére a vármegyei tisztviselők és szolgák fizetés és lakbér emelésére már megszavazott két százalékos s a *Krivány* János gyámpénztárnok által a vármegye gyámpénztáraóól elkövetett sikkasztások fedezésére hasonlólag megszavazott két százalékos, összesen tehát négy százalékos törvényhatósági pótdáon kívül a tisztí és rendkívüli nyugdíjalap szükségleteinek fedezésére az 1904. évre egy százalékos törvényhatósági pótdá hozatik javaslatba.

A költségvetésben az 1902. évivel összehasonlítva nagyobb változás mutatkozik a következő tételeknél: tisztviselők, segély és kezelőszemélyzet fizetése és lakbére 197.916 kor. (volt 230.196), irodai szükségletek 14600 kor. (volt 11400), napidíjak és utiköltségek 20600 kor. (volt 21000), épületek fenntartása 25587 kor. 35 fill. (volt csupán 2790 kor. 18 fill.) A fedezetnél: állami javadalmazás 219.061 kor. (volt 246.973), cselekvő kamatok 3836 kor. 80 fill. (volt 5926), alapok járuléka 800 kor. (volt 6940).

A költségvetést az állandó választmány határozati javaslatával együtt folyó évi október hó 10 ik napjától október hó 24-ik napjáig bezárólag a vármegye levéltárában közszemlére teszik ki. Egyes adózók a költségvetésre észrevételeket tehetnek s azokat az őszi rendes közgyűlést megelőzőleg 5 nappal az állandó választmánynak beadhatják.

HIREK.

Ki parancsol ebben a hazában?

Ki parancsol ebben a hazában?
Kicsoda itt az ur igazában?
Senki se más, csak egy: a katonai!
Csillog villog a kardja, szuronya.

Hát a kardot, a szuronyt hol vette?
Vadonerdőn nem a fa termette!
A puska se vadedő virága!
Sok verejték, hulló köny az ára.

Hát a kenyér hol terem? Az égből?
A dolgos nép kérges tenyerében.
Mégis, mégis hogy rohannak rája!
Katonaság örök céltáblája.

Belelövet, a mikor csak akar,
Golyófogó lett a szegény magyar
Az osztráknak nagy golyófogója,
A világon nincs egy pártfogója!

Hogyha nincs is: az se nekünk szegény!
Majd megélünk az Isten nevében.
Ne is várjuk segítséget mástul,
Csak a régi huszárimádságtul:

„Isten, Isten! Most csak arra kérünk:
Ne segíts Te se nekik, se nekünk!
Ott se légy Te, itt se légy minálunk!
Te csak nézzed, hogy majd mit csinálunk!”
Pósa Lajos.

— **Diszközgyűlés a Deák ünnepen.** Deák Ferenc születésének századik évfordulójára alkalomból Aradvárosa diszközgyűlést tart, melyre a következő meghívót adta ki a polgármester:

Deák Ferenc születésnapja 100-ik évfordulójának megünneplése céljából Arad szab. királyi város törvényhatósági bizottságának 17713/418—1903. sz. határozata értelmében f. é. október hó 17-én d. e. fél 10 órára diszközgyűlést hirdetek, melyre, valamint az utána 10 órakor a főtisztelendő minorita atyák új templomában tartandó háladó istentiszteletre van szerencsém a törvényhatósági bizottság tagjait tisztelettel meghívni. Arad, 1903. évi október hó 9-én. *Institoris Kálmán* s. k. polgármester.

— **A belga király Bécsben.** Bécsből táviratozzák, hogy Lipót belga király szombaton érkezik Bécsbe két napi tartózkodásra. Ez a látogatás nagyjelentőségű, mert a brüsseli és bécsi udvarok kibékülését dokumentálja. A két udvar között különböző családi ügyek miatt régóta nagy feszültség uralkodott. A belga király legutóljára vejének, Rudolf trónörökösnek temetése alkalmával járt Bécsben. Azóta különösen *Stefánia* főhercegnő házassága miatt haragudott meg királyunkra, aki a házassághoz beleegyezését adta. Lipót király egyenesen Brüsszeltől érkezik. A pályaudvaron, a hol diszszázad lesz felállítva, a király, a főhercegek, a hadtestparancsnok, a helyőrség parancsnoka, a helytartó és rendfőnök, valamint a belga követség tisztjei fogadják. *Borchgrave* báró belga nagykövet egy darabon elébe uaszik uralkodójának. Lipót király a Hofburg nagy idegen termeiben fog lakni. Vasárnap este utazik vissza.

— **Az eskütéri hid fölavatása.** Fővárosi tudósítónk táviratozza: Az eskütéri hid holt napi ünnepes fölavatásán a királyt *József* főherceg fogja képviselni és nem *József Agost* főherceg, mint eleintén jelentették.

— **Botrány az alsó-ausztriai tartomány gyűlésen.** Bécsből táviratozzák: Az alsó-ausztriai tartomány-gyűlésen ma nagy botrány történt. Az indítványnál, a melyben *Fölk* st. pölteni polgármester elmozdítását kívánták, fölállott *Bielohlavek* és keményen támadta a polgármestert. A Fölki-pártból erre rákiáltottak:

— *Alivaló, komisz hazugság!*
Ez a óriási vihar támadt; a képviselők *szóval tettelegességre* vetemedtek, úgy, hogy az elnök kénytelen volt *az ülést felfüggeszteni*.

— **Az ügyvédi kamara Morár ellen.** Emli tettük, hogy *Páris* Lajos dr., az aradi ügyvédi kamara ügyésze indítványt tett a kamara fegyelemi bíróságához, hogy *Morár* Valér dr. mária-radni ügyvéd ellen, ki tudvalevőleg otromba módon gyalazta meg Kossuth Lajos és az aradi vértanúk emlékét, indítsa meg az eljárást. A kamara fegyelemi választmánya kiadta ezt az indítványt ma az ügyvédi rendtartás 79 szakasza értelmében *Morár* Valérnak, hogy tegyen igazoló jelentést. Az ügyvédnek nyolc nap alatt kell jelentését betérjesztenie.

— **Öreg bakák pöre az államkincstár ellen.** A nemzeti küzdelem sokféle megnyilatkozásában a szenzáció súlyával jelenik meg a *nagyvárad* öreg bakák elhatározása. A 37. gyalogezredben harmadik évüket kiszolgált s visszatartott katonák — mint értesülünk — rendkívül érdekes dologra készülnek. *Pört indítanak a katonai kincstár ellen*, kártérítési pört. Kiszabadulásuk után egy nagyvárad ügyvéd által bepörölik a katonai kincstárt, amelytől *kárpótlási követelnek a három hónapi időért, melyet tovább kellett szolgálniuk*. A katonáknak az az álláspontja, hogy visszatartásuk törvényellenesen történt, s emiatt polgári keresetforráuktól megfosztattak. A pörös keresetet a nagyvárad járásbíróhoz fogják henyujtani.

— **Román színház Magyarországon.** Fővárosi tudósítónk írja: Tegnap este az *István-főherceg* szálloda egyik külön termében összegyűlt vagy százötven román, hogy egy Magyarországon felállítandó *román színház* javára akciót indítson. Egy *Barsan* Zachariás nevű román színész, a román kulturális tagja, felolvasást akart tartani. Mivel azonban a felolvasás nem volt bejelentve a rendőrségen, a kiküldött rendőrtisztviselő megakadályozta az előadás megtartását. Az összegyűlt románok egy része erre nyomban eltávozott. Ötven-hatvanan azonban együtt maradtak és vacsora közben román beszédekkel és felköszöntőkkel mondtak. *Barsan* Zachariás a román kulturális pénzén Bécsben és Berlinben képezte ki magát színésznek és most azt a hivatást rótták reá, hogy Magyarországon egy román színház felállítására mielőbb gyűjtse össze az alapot.

— **A Kossuth asztaltársaság ünnepe.** Az aradi Kossuth asztaltársaság kedős ünnepét a jövő hétfőn, október 12-én. Akkor leplezik le az asztaltársaság nagy csoportképét, melyen megvannak örökítve a társaság összes jelenlegi tagjai s ugyanakkor ünnepli a társaság *Kalmán-napját*, népszerű elnökének: *Nagy* Kálmánnak névnapját. A fáradhatatlan elnököt, ki, mint a Kossuth asztaltársaság és mint a Kossuth szobor gyűjtőbizottságának lelkes vezetője, nagy buzgalmat fejt ki, meleg ovációkban fogják részesíteni a társaság tagjai.

— **A német király fiai Münchenben.** *Münchenből* írják, hogy a német trónörökös és öccse, *Eitel Frigyes* herceg tegnap este kilenc órakor tértek vissza *Károly Tivadar* hercegtől, akinél nyolc napos látogatást tettek. Münchenbe érve, az egy órai várakozási időt arra használták fel, hogy az udvari sörfőző házhoz egy kirándulást tegyenek. Szárnysegédjükkel inkognitóban és civilruhában foglaltak helyet a népies jellegű földszinti teremben, ahol ugyancsak gyakran látták meg a korsó fenekét. Csak hozzászias időzés után ismerte fel őket valaki, mire a helyiséget nyomban elhagyták.

— **A népfölkelők ellenőrzési szemléi.** A jövő héten, október 12-én kezdődnek meg *Aradon*

a népfölkelők ellenőrzési szemléi. A szemléket a Kossuth-utcai honvédegyalogsági laktanyában, mindennap délelőtt kilenc órától kezdve tartják meg. A szemlék sorrendje ez:

Október 12-én az 1861. és 1862. évben született aradi illetőségű, *október 13-án* az 1863. és 1864. évben született aradi illetőségű, *október 14-én* az 1865. és 1866-ban született aradi illetőségű, *október 15. 16. és 17-én* az 1867—1884. években született aradi illetőségű népfölkelők, *október 19-én* pedig az összes idegen illetőségű népfölkelők tartoznak a szemlén megjelenni.

— **Üzlet a trónon.** Ismeretes, hogy Lipót, a belgák királya, nemsokára Bécsbe jön. Ennek a látogatásnak azt a magyarázatot adták, hogy *Lipót* királyban felülkerekedtek az apai érzelmek, ki akar békülni a lányával, *Stefániával* és ennek következtében kopogtat a bécsi udvar kapuján. Hát ez nem egészen így van. Lipót királyt üzleti érdekek vezetik az osztrák fővárosba. A belgák uralkodója, tudvalevőleg, az afrikai Kongó-állam legfőbb részvényeseinek egyike. Horribilis jövedelme van ebből a felséges urnak és így nem csoda, ha annyira érdeklődik a Kongó-állam sorsa iránt. Ebben az államban pedig már évek óta hallatlan kegyetlenséggel szipolyozzák a benszültötteket. Rémdolgokat beszélnek arról, hogy mit művelnek ott a belga hivatalnokok és katonatisztek. Természetesen büntetlenül, mert há: mindezt „ő felsége a király nevében” teszik. Anglia végre megunt a sok embertelenséget, részint a humanitás, részint az érzék szempontjából. Mert hát Anglia sem bánik mindig kegytűs kézzel a hódított tartományokkal. A bur özvegyek és árvák még élénk emlékezetében vannak mindenkinek. Elhatározta, hogy a kegyetlenségek megszüntetésére európai akciót indít. Körjegyzéket intézett a nagyhatalmakhoz és közbelépésüket szorgalmazta. Könnyen elképzelhető, hogy milyen közelről érintette ez a lépés Lipót királyt, a ki mindenben érti a tréfát, de üzleti ügyekben nem. Nyomban fel is kerekedett és legelőször Párisba ment, hogy meggyőzze az ottani diplomáciát, hogy sehol soha még olyan rózsás viszonyok nem uralkodtak, mint Kongó-államban. A négerék ott határtalanul boldogok és csak egy vágyuk van, hogy Lipót király részvényesnek az árfolyamát fölshöktessék. Hogy mennyiben sikerült ezt neki elhívetni, még most nem tudjuk. Csak annyi bizonyos, hogy *Lipót* király üzleti körútjának második sációjaként *Bécs* szemelte ki. Megbocsátja Ferenc Józsefnek, hogy gróf *Lónyayné* házasságába beleegyezését adta; megbocsát *Stefániának* is mindent, mert hát, mint igazi üzleti emberhez illik, Lipótnak ez a jelszava: Az üzlet — üzlet.

— **Kigyuladt az Ecsedi láp.** Nagykárolyból érkezett távirat jelenti, hogy az Ecsedi láp kigyuladt és a talaj *ezzer holdnál nagyobb területen ég*. A tűz rendkívüli nagy terjedelménél fogva igen veszedelmes lehet, mert Szatmár-megye alispánja táviratban tett jelentést a földmivelésügyi miniszternek s a mentőmunkákhoz szakértő kiküldését kérte. A földmivelésügyi miniszter azonnal intézkedett, hogy *Némethy* János műszaki tanácsos és *Sporzon* Pál gazdasági tanintézeti tanár a helyszínére küldessenek. Az Ecsedi láp tudvalevően Magyarország legnagyobb mocsara, amely Szatmár-megye nyugati részében Nagykárolytól északra Nagyecsed és Kismajtény között a Kraszna folyó széjjelterüléséből képződött és kétszáznyolcvan négyszögkilométernyi területet foglal el. Ennyire azonban csak a másfélszázad óta folytatott szabályozások és lecsapolások által lehetett megszükiteni. Hogy miképpen támadt a tűz, azt még nem állapították meg. De ilyenkor, ősz évadján, rendkívül nagy tömegű szá-

Arad legnagyobb

óra és ékszerraktára.

Iskolás deákok részére pontosan járó órák 5 koronától kezdve kaphatók

DEUTSCH IZIDOR

órák és ékszerész

ARAD, TEMPLOM-UTCZA
Minorita-palota.

Tört arany, ezüst és zálogcédulák 1897

a legmagasabb árban megvétetik vagy becseséltetik.

Legolcsóbb bevásárlási forrás.

3404—1903. pm.

Hirdetmény.

Deák Ferencz születésnapja 100 ik évfordulójának megünneplése céljából Arad szab. kir. város törvényhatósági bizottságának 17788—418—1903 sz. határozata értelmében f. évi október hó 17-én d. e. fél 10 órára diszközgyűlést hirdetek, melyre, valamint az utána 10 órakor a főlisztelendő minorita atyák új templomában tartandó hálaadó istentiszteletre van szerencsém a törvényhatósági bizottság tagjait tisztelttel meghívni.

Arad, 1903. évi október hó 9-én.

Institúris Kálmán, s. k.
polgármester.

Arad legrégebb kerékpár és varrógép javító műhelye és raktára, Szabadság tér 7. sz.

Hammer Vilmos

villany-műszerész.

Telefon szám 96.

Elsőrendű drezdai kerékpárok.

Raktáron

Singer karikahajós varrógépek

műhímezésre, továbbá

zajtalan járású Singer varrógépek 32 frtért öt évi jótállás mellett.

Villanycsengő

és 1891

telefon-berendezést

szakszerűen és jótállás mellett vállalok. — Nagy raktár kerékpár és varrógép alkatrészekben.

22748—1903.

Hirdetmény.

Arad sz. kir. város közönségének 1904. évre vonatkozó költség-előirányzatát úgy a városi tisztii nyugdíj alapnak 1904. évi költség-előirányzatát, a tanácsnak és hármas bizottságnak üléséről felvett jegyzőkönyveket, valamint a bevétel és kiadás tételeit felvilágosító mellékleteket folyó évi október hó 5-től október hó 19 ig bezárólag a városháza tanácsstermében közszemlére kiteszszük.

Szabadságban áll azokat minden adózó polgárnak megtekinteni és azokra nézani észrevételeit írásban a folyó évi október hóban megtartandó rendes havi közgyűlés előtt legalább 5 nappal a tanácshoz bateszteni.

Arad sz. kir. város tanácsának 1903. évi október hó 8-án tartott üléséből.

A városi tanács.

Arad-Gája külváros alkapitányságától.
1748—1903. alk.

Hirdetmény.

F. évi szeptember hó 25-én az aradi határban egy drb. 6—7 hónapos pej csillagos csödör csikó, farka kesely, bitangságban felfogott, ha jogos tulajdonosa nem jelentkezne, úgy f. évi október hó 17-én d. e. 9 órakor nyilvános árveresen eladatni fog.

Arad-Gája, 1903. október hó 3.

Madarász,
alkapitány.

22998—1903.

Hirdetmény.

A m. kir. kereskedelemügyi ministeriumnak ad 37514—1903 szám alatt kelt intézvénye nyomán ezennel közbírré tesszük, hogy az utmesterei iskolák száma végleg (t)zben állapítottat meg s azok f. évi december hó 1 vel Balasagyarmaton, Szombathelyen, Nyitran, Kassán, Máramarosszigeten,

Nagyváradon, Kolozsvart, Brassóban, Lugoson és Pécsen: az ottani államépítészeti hivatalok keretében fognak rendeltetésüknek átadni.

Az iskolák hallgatóit a berendelt állami és törvényhatósági utmesterek, (utbiztosok), hivataltisztetek mellett, a viczinális uti bizottság jelentkező utmesterei, s egyéb az előirt képzettséggel bíró s a m. kir. kereskedelemügyi minister ur által felveendő jelentkezők fogják képezni.

Miről érdekeltek azzal értesítetnek, hogy a felvétel iránti kérlőben felszerelt pályázati kérvényüket folyó évi október hó 31-ig az utmesterei iskolák székhelyén levő államépítészeti hivataloknál nyújták be, mely hivatalok egyuttal a kívánt felvilágosításokat is megadják.

Az utmesterei iskolák szervezete és a felvételre vonatkozó feltételeket feltüntető tervezet az érdekeltek részéről a városi levéltárban (I. 2197—1903.) betekinthező.

Arad sz. kir. város tanácsától 1903. évi október hó 8-án.

A városi tanács.

TORLESZTÉSES

Pénzkölcsönök

közvetitek a legelőnyösebb feltételek mellett, földbirtokokra és városi bérházakra 4-3, 4-5, 5 és 5-5% kamatlábbal

20, 25, 30 és 50 évi visszafizetésre

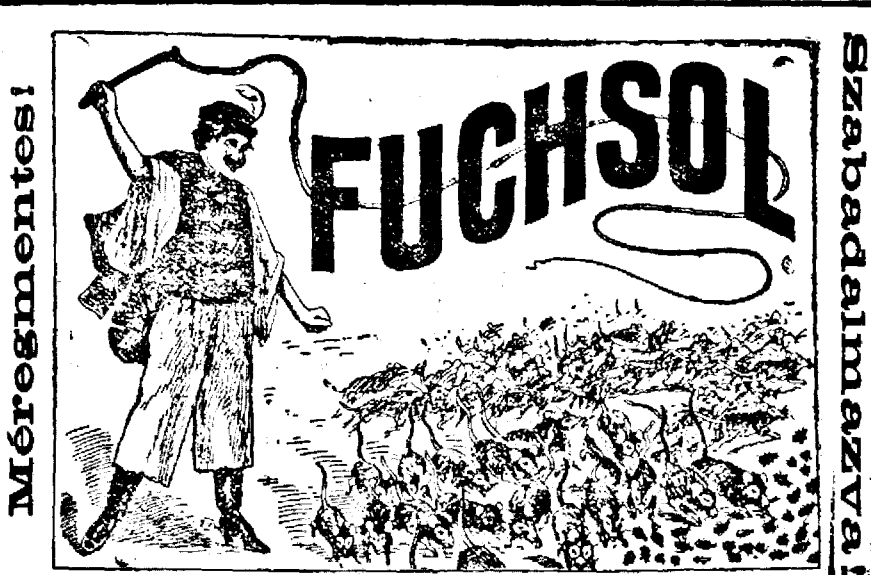
(amortizációra), féléves részletekben, melyben úgy a kamat, mint a tőke törlesztése bennfoglaltatik.

Elvem a t. jelzálog-kölcsönt kereső közönség szolid és gyors kiszolgálása.

A kölcsönök készpénzben, a záloglevelek teljes névértékben fizettetnek ki. Előleges költségek nincsenek, díjazásom utólagos. Bővebb felvilágosítással szolgál

HERCZOG SANDOR,

1984 Aradon, Weitzer János-utca 15, ajtó 7.

Cs. és kir. katonai hatóságok, kir. hatóságok fogházak fölött, kórházak, megyei hatóságok, városi hatóságok és közegek, erdészeti hivatalok, zárdák, pékek, mézárók, hentések és magánosok kéretnek szives figyelmüket a nemrég feltalált **méregmentes FUCHSOL-vegykészítményre** fordítani.

"FUCHSOL" kipesztítja az összes rágóállatokat és pedig, patkányokat, házi- és mezei egereket, emberekre és házi állatokra való veszély nélkül.

"FUCHSOL" kipesztítja az összes férgeket, ugymint poloskát, bőlhát, muszkát, molyt stb. a fajzattal együtt.

MINDEN állatnemnek egy külön szer. Megrendelhető vidéki városokban, gyógyszerészeknél és fűszerkereskedőknél.

Aradon kapható: Braun N. A., Fejér Gyula, Földes Kelemen gyógyszerész, Hegedűs Gyula, Krausz Elemér és Társai, Steinitzer N., Tamásdán Cornél fűszerkereskedő, Vojtek és Weisz, valamint Vojtek Kálmán uraknál. — Ahol nem kapható közvetlenül szállít.

"FUCHSOL" vegyi-laboratorium
Ujházy Árpád és Társai 1801
POZSONY, Vörösmarty-utca 7.

Törvényesen védve! TM TM Olcsó! TM

4864—1903. tkvi sz.

Árverési hirdetmény.

Az aradi kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy özv. **Hudetz Ferencz** aradi lakosnak önkéntes kérelme következtében az árverés végrehajtási joghatállyal az aradi kir. törvényszék területénlevő, Arad városában fekvő, az aradi 26. számú telekkönyvben A. + 3. sorszám alatt foglalt Zoltán-utcai 6. számú házból álló ingatlanra az árverést 21000 koronában ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte és hogy a fennebb megjelölt ingatlan az **1903. évi október hó 22-ik napján délutáni 3 órakor** az igazságügyi palota I. em. 88. sz. alatt megtartandó nyilvános árverésen a kikiáltási áron alól is eladatni fog.

Árvereznizsándékozók tartoznak az ingatlan becsárának 10% át, vagyis 2100 koronát készpénzben, vagy az 1881. évi LX-ik t. cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. évi LX. t. cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni. Kelt Aradon, 1903. évi június hó 4-ik napján, a kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság.
2163

Magyar királyi államvasutak.

130240/903. szám.

Pályázati hirdetmény.

(Izzólámpák és szénpálcák szállítására.)

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1904. évben szükséges izzólámpák és szénpálcák szállítására pályázatot hirdet.

Az ivent egy koronás okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb 1903. október hó 22-én déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak anyag és leltárbeszerzési szakosztályánál benyújtandók, vagy postán oda küldendők. Ugyanezen időpontig átadandók ugyanott a kötelező minőségi minták is.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott anyag évi értékének 5% a legkésőbb 1903. évi október hó 21-én déli 12 óráig a magyar kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Szállításra nézve mérvadók és kötelezők a 122291/96. sz. általános szállítási feltételek és izzólámpák szállítására vonatkozó 84228/96. sz. különleges feltételek.

A szállításra vonatkozó egyéb részletes módokat az ajánlati felhívásban foglaltatnak, mely az igazgatóság anyag és leltárbeszerzési szakosztályánál, valamint az üzletvezetőségeknél és a hazai kereskedelmi és learkamaráknál betekinthező.

A szállítandó anyagok és a szükséges mennyiségek a felhívás mellékletét képező két ajánlati úrlapon vannak felsorolva.

Ezen ajánlati felhívás, az ajánlatot tenni szándékozókknak, a fentnevezett anyag és leltárbeszerzési szakosztály által ingyen adatik ki, vagy kívánságra postán megküldetik.

Budapest, 1903. szeptember hó.
Az igazgatóság.

(Utányomás nem díjazatik.)

APRÓ HIRDETÉSEK.

Barna asszony!

Vasárnap fél 8 órakor várlak szokott helyen. — Csókol „Vagyonos barát.” 2166

Egy egyetemi hallgató

alkalmazást keres egy ügyvédi vagy más irodában szerény föltételek mellett. — Czim a kiadóhivatalban. 2159

Egy 4 esetleg 5 szobás

lakás november hó 1 ére olcsón kiadó, Halász-utca 27. 1968

Intelligens középkorú

nő, ki a háztartás minden ágában teljes jártassággal bír, házvezetőnőnek ajánlkozik helyben vagy vidékre. — Czim a kiadóhivatalban. 2158

Nagyváradon,

a fő helyen egy borbély üzlet elköltözés miatt olcsón eladó. 2149

Fontos háztartási cikk:

Кокусznövényzsir

kitűnő főzéshez, sütéshez, teljesen pótol vaját, ludzsirt. Кокусznövényzsir teljesen szagtalan, nagyon szaporá, soká tartható, kellemes, egészséges, könnyen emészthető, cukor és gyomorbajosoknak is ajánlható. Ő: kilós postadobozzal 8 koronáért utánvétellel bérmentve bárhová küld: Klein Regina, Tolcsva. 2077

Paulison

egy 1600□-l területű szőllő, melynek egy része be van ültetve, eladó. Bővebbet Avramucz Flóránál Psulis, 27. házszám. 2162

Fizetőpinczerek

a hátapon nyomtatott fizetőlapok használata által mellékkeresetbe juthatnak. Czimek „L. G. 9561“ alatt Haasenstein és Vogler céghez, Budapest küldendők. 2554

Uraságoktól levetett

téli és nyári ruhákat a legmagasabb áron veszek.

Kivánatra házhoz is megyek. Továbbá használt butorokat is veszek és olcsó áron eladok. 2121

Menczer Márton

Arad, Petőfi-utca 7. sz.

Nagy szakszerű javító-műhely.

Kerékpár- és varrógép raktár.

Kalmár

József

villanyműszerész

villanyos-csengő és telefon építési vállalata felszerel

lakásokba villamos-csengőket, telefonokat kisebb vagy nagyobb távolságra.

Betörés ellen

biztonsági csengőket.

irodai vagy takarékpénztári helyiségekben.

ARAD, Salacz Gyula-utca 2. sz.

Telefon 242. sz. 2071

Irodai teendőkből jártas nő

állást keres. Ajánlatokat „Megbízható” czim alatt a kiadóhivatalba kér. 2165

A Városi

Sörcsarnok

(színház-épület)

f. év november 1-től

kellemes feltételek mellett

kiadó.

Bővebbet 2164

Salacz-utca 5. sz.

Kiadó lakás!

Igen szép 4 szobás

utcai lakás,

fürdő- és cselédszobával, valamint az összes mellék helyiségekkel, a legelőkelőbb városrészben, elköltözés miatt

1903. november hó 1-ével

kéz alatt

kiadó.

Czim e lap kiadóhivatalában. 2167

Pénzt, sok pénzt,

havonként 1000 koronáig kereshet mindenki tisztességesen minden szakismeret nélkül. 2026
Küldje be czimét E. 936. jelige alatt a következő czimre: Annoncen-Abteilung des „Merkur“ Mannheim, Meerfeldstr.

Telefon 130.

Telefon 130

Szüret alkalmára

ajánlok első forrásból beszerzett jó minőségű

Finom erdélyi sódort kilója frt 1.10

Bra-sói vagy szebeni

szalámit 1.90

Husos oldalas szalonnát „ „ 1.10

Debreczeni perkelés és

abát szalonnát 1.10

Tormás kolbászkát párja „ —.06

Párizsi kolbászt kilója „ —.90

Vadászkolbászt... .. 1.—

Emenyölgyi sajt valódi „ „ 1.30

Emenyölgyi sajt belföldi „ „ 1.—

Groji sajt ... .. —.80

Liptói turó fa vagy

porcellán bödönbe „ —.90

Cognacot 1 frttól 6 frtig.

Rumot 1 liter 80 kr.-tól 3 frtig.

Kávékat 1 krg. ként 1 frt 20 krtól

2 frt 10 krig.

Teák 1 dgr. 4 krtól 12 krig,

továbbá jó minőségű csokoládét 1

frt 20 krtól 4 frtig, jó bombonok t

és teasüteményeket. 2148

Nagy raktár

tűzijátékokban

u. m.: görögtűz, rakéták, békák, a legolcsóbb árak mellett kaphatok

Dürr Kocsárdnál,

fűszer, csemege, bor és ásványvíz-kereskedésében.

Arad, Boros Béni-tér 15.

Dengi-ház, a városliget mellett.

üveg, porcellán és lámpa

Alkalmi vásár

még csak

néhány napig

Andrássy-tér 16. sz. alatt.

2161